

**UNIVERZITA PARDUBICE
FAKULTA EKONOMICKO-SPRÁVNÍ**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2010

Šárka KLOBASOVÁ

**Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní**

Hospodářská soutěž v ČR a EU

Šárka Klobasová

**Bakalářská práce
2010**

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní
Ústav veřejné správy a práva
Akademický rok: 2009/2010

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE
(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: Šárka KLOBASOVÁ
Studijní program: B6208 Ekonomika a management
Studijní obor: Management podniku - Management malých a středních podniků
Název tématu: Hospodářská soutěž v ČR a v EU

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

1. Podnikatelské prostředí v ČR
2. Podnikatelské prostředí v EU
3. Postavení českého podnikatele v prostředí EU

Rozsah grafických prací: -
Rozsah pracovní zprávy: cca 30 stran
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

KISLINGEROVÁ, Eva. NOVÝ, Ivan. Chování podniků v globalizujícím se prostředí. 1. vyd. Praha: C.H.Beck, 2005. Beckova edice ekonomie. ISBN 80-7179-847-9

MALACH, Antonín. Jak podnikat po vstupu do EU. 1. vyd. Praha: Grada, 2005. Expert. ISBN 80-247-0906-6

ONDŘEJ, PLCHOVÁ, ABRHÁM, PULGRET. Ekonomické a právní aspekty podnikání v EU. 1. vyd. Praha: C.H.Beck, 2007. ISBN: 80-7179-558-2

RAUS, David. NERUDA, Robert. Hospodářská soutěž po vstupu ČR do EU. 1. vyd. Brno: CP Books, 2005. ISBN 80-251-0394-3

Vedoucí bakalářské práce: Ing. Ivana Mandysová, Ph.D.
Ústav veřejné správy a práva

Datum zadání bakalářské práce: 17. června 2009

Termín odevzdání bakalářské práce: 30. dubna 2010

doc. Ing. Renáta Myšková, Ph.D.
děkanka

L.S.

Ing. Robert Baťa, Ph.D.
vedoucí ústavu

V Pardubicích dne 21. července 2009

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byl jsem seznámen s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 29. 4. 2010

Šárka Klobasová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala Ing. Ivaně Mandysové, Ph.D. za cenné připomínky a odborné rady, kterými přispěla k vypracování této bakalářské práce.

ANOTACE

Práce se orientuje na pilíře konkurenceschopnosti, které ovlivňují hospodářskou soutěž v ČR a v EU. Věnuje se strategiím zaměřeným na zvyšování konkurenceschopnosti a možnostem jejího měření. Na základě získaných dat byly identifikovány silné a slabé stránky českého podnikatelského prostředí, zhodnoceno jejich postavení v rámci Evropské unie a definovány možné způsoby jejího zlepšení. Cílem práce bylo porovnat soutěžní prostředí ČR a EU.

KLÍČOVÁ SLOVA

hospodářská soutěž, konkurence, podnikatelské prostředí, průzkum

TITLE

Protection of the Competition in the Czech Republic and in the EU

ANNOTATION

The thesis orients to the points of competitive strength which influence economic competition in the Czech Republic and in the European Union. It is focused on the strategies of economic competition growth and possibilities of their measurement. On the basis of obtained data identifies the strengths and weaknesses of the Czech corporate environment were identified. Their place in terms of European Union was reviewed and possible ways of its improvement were defined. The aim of this thesis is to compare the competitive environment in the Czech Republic and in the European Union.

KEYWORDS

competition, competitive, business environment, exploration

OBSAH

SEZNAM TABULEK, OBRÁZKŮ A GRAFŮ	9
SEZNAM ZKRATEK	10
ÚVOD	11
1 TEORETICKÁ VÝCHODISKA	13
1.1 HOSPODÁŘSKÁ SOUTĚŽ V ČESKÉ REPUBLICE	13
1.1.1 Úřad pro ochranu hospodářské soutěže	14
1.2 HOSPODÁŘSKÁ SOUTĚŽ V EVROPSKÉ UNII	16
1.2.1 Evropská komise	16
1.3 HISTORIE ROZVOJE HOSPODÁŘSKÉ SOUTĚŽE	16
1.3.1 Teoretické koncepce	19
1.4 POJEM KONKURENCE	22
1.5 PODNIKATELSKÉ PROSTŘEDÍ	23
2 STAV PODNIKATELSKÉHO PROSTŘEDÍ V ČR A EU	25
2.1 VÝVOJ PODNIKATELSKÉHO PROSTŘEDÍ V ČR	25
2.2 ZVYŠOVÁNÍ KONKURENCESCHOPNOSTI	26
2.2.1 Lisabonská strategie 2000	26
2.2.2 EU2020	31
2.3 NÁSTROJE PRO ZLEPŠENÍ PODNIKATELSKÉHO PROSTŘEDÍ	32
2.4 KONKURENČNÍ VÝHODA	35
2.4.1 Konkurenční výhoda ČR	35
2.5 MĚŘENÍ KONKURENCESCHOPNOSTI	36
2.5.1 Světové ekonomické fórum	36
2.5.2 Mezinárodní institut pro rozvoj managementu	38
2.5.3 Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj	40
2.5.4 Ročenka konkurenceschopnosti České republiky	40
3 HODNOCENÍ KONKURENCESCHOPNOSTI	41
3.1 ANALÝZA PILÍŘŮ KONKURENCESCHOPNOSTI	41
3.1.1 Instituce	41
3.1.2 Infrastruktura	43
3.1.3 Makroekonomická stabilita	43
3.1.4 Zdraví a základní vzdělání	45
3.1.5 Vyšší vzdělání a odborná kvalifikace	46
3.1.6 Efektivita vnitřního trhu	47
3.1.7 Efektivita trhu práce	48
3.1.8 Efektivita finančních trhů	49

3.1.9	<i>Technologické prostředí</i>	50
3.1.10	<i>Velikost trhu</i>	50
3.1.11	<i>Podnikatelské prostředí</i>	51
3.1.12	<i>Inovace</i>	52
3.2	BARIÉRY ČESKÉHO PODNIKATELSKÉHO PROSTŘEDÍ	52
3.3	SUMARIZACE ZJIŠTĚNÝCH VÝSLEDKŮ	54
ZÁVĚR		57
POUŽITÁ LITERATURA		60
PŘÍLOHY		64

SEZNAM TABULEK, OBRÁZKŮ A GRAFŮ

SEZNAM TABULEK

TABULKA 1: VÁHY TŘÍ HLAVNÍCH SUBINDEXŮ PRO KAŽDOU FÁZI VÝVOJE	37
TABULKA 2: FAKTORY KONKURENCESCHOPNOSTI A KRITÉRIA	39
TABULKA 3: HODNOCENÍ INSTITUCÍ ČR	42
TABULKA 4: HODNOCENÍ INFRASTRUKTURY ČR	43
TABULKA 5: HODNOCENÍ MAKROEKONOMICKÉ STABILITY ČR	44
TABULKA 6: HODNOCENÍ ZDRAVÍ A ZÁKLADNÍHO VZDĚLÁNÍ ČR	45
TABULKA 7: HODNOCENÍ VYŠŠÍHO VZDĚLÁVÁNÍ A ODBORNÉ KVALIFIKACE ČR	46
TABULKA 8: HODNOCENÍ EFEKTIVITY TRHU ZBOŽÍ ČR	47
TABULKA 9: HODNOCENÍ PODMÍNEK PRO PODNIKÁNÍ SVĚTOVOU BANKOU	48
TABULKA 10: HODNOCENÍ EFEKTIVITY TRHU PRÁCE ČR	48
TABULKA 11: HODNOCENÍ EFEKTIVITY FINANČNÍCH TRHŮ ČR	49
TABULKA 12: HODNOCENÍ TECHNOLOGICKÉHO PROSTŘEDÍ ČR	50
TABULKA 13: HODNOCENÍ VELIKOSTI TRHU ČR	50
TABULKA 14: HODNOCENÍ PODNIKATELSKÉHO PROSTŘEDÍ ČR	51
TABULKA 15: HODNOCENÍ ÚROVNĚ INOVACÍ V ČR	52
TABULKA 16: ZASTOUPENÍ ČESKÝCH FIREM V PRŮZKUMU	53
TABULKA 17: ŽEBŘÍČEK KONKURENCESCHOPNOSTI ZEMÍ EU-27 DLE WEF.	54
TABULKA 18: ŽEBŘÍČEK ZEMÍ PODLE HODNOCENÍ IMD	55

SEZNAM OBRÁZKŮ

OBRÁZEK 1: ROZDĚLENÍ PILÍŘŮ GCI DO TŘÍ SUBINDEXŮ PODLE VÝVOJOVÉHO STÁDIA EKONOMIKY	37
--	----

SEZNAM GRAFŮ

GRAF 1: MÍRA ZAMĚSTNANOSTI VE SKUPINĚ 15-64LETÝCH V EU-27 V ROCE 2009	28
GRAF 2: VÝVOJ MÍRY ZAMĚSTNANOSTI V EU-27, ČR A USA V LETECH 1998 – 2009	29
GRAF 3: SROVNÁNÍ VÝVOJE MÍRY RŮSTU HDP	30
GRAF 4: CELKOVÉ VÝDAJE NA VÝZKUM A VÝVOJ VYJÁDŘENÉ V % Z HDP	30
GRAF 5: NEJVĚTŠÍ PŘEKÁŽKY PODNIKÁNÍ	53

SEZNAM ZKRATEK

ČR	Česká republika
EU	Evropská unie
EU-27	Členské státy Evropské unie
ES	Evropské společenství
HDP	Hrubý domácí produkt
IMD	International Institute for Management Development
OECD	Organizací pro ekonomickou spolupráci a rozvoj
OP	Operační program
MPO	Ministerstvo průmyslu a obchodu
ÚOHS	Úřad pro ochranu hospodářské soutěže
USA	Spojené státy americké
WEF	World Economic Forum

ÚVOD

Na ekonomiky celého světa dopadají důsledky stále sílících globalizačních tlaků, což má za následek dynamické proměny ekonomiky. Není jednoduché na tyto změny adekvátně reagovat. Úkolem jednotlivých států a jejich politických reprezentací je, nalézt účinné nástroje a strategie, kterými se vyrovnat s těmito změnami lépe než zahraniční konkurenti. Musí vytvořit takové podnikatelské prostředí, které bude umožňovat spravedlivou hospodářskou soutěž a rovné podmínky pro všechny účastníky trhu. Soutěžitelé jsou povinni tato pravidla dodržovat. Na to, zda podnikatelské subjekty jednájí v rámci vymezených pravidel a nesnaží se narušovat hospodářskou soutěž nedovoleným způsobem, dohlíží národní antimonopolní úřady.

Díky globalizaci sílí konkurence ze strany rozvojových zemí, kterým se daří se svým zbožím proniknout na zahraniční trhy. Konkurenční výhodou těchto zemí je levná pracovní síla, což umožňuje stlačit cenu na minimum. Místní výrobci nedokáží konkurovat a pokud nepřehodnotí své obchodní strategie např. zaměřením se na luxusnější zboží, mohou zkrachovat. Možnosti, jak se vyrovnat s konkurencí jsou pro Českou republiku v současné fázi vyspělosti zejména v kvalitě poskytované služby nebo zboží a v inovacích.

Moderním fenoménem je v posledních letech hodnocení a porovnávání konkurenceschopnosti jednotlivých států. Evropská unie v roce 2000 formulovala společnou strategii, která jí měla napomoci stát se do roku 2010 nejkonkurenceschopnější a nejdynamičtější ekonomikou založenou na znalostech. Impulzem k tomuto kroku byl neustálý pokles ekonomické výkonnosti Unie a snaha sesadit Spojené státy americké z pozice nejkonkurenceschopnějšího státu světa. Je důležité, aby snaha o co nejvyšší konkurenceschopnost nebyla na úkor kvality hospodářské soutěže a nedocházelo tak ve svém důsledku k poškozování spotřebitele.

Česká republika je již šest let součástí volného trhu Evropské unie. Podnikatelské subjekty se musely zorientovat v novém tržním prostředí, vyrovnat se se změnou právního prostředí a v neposlední řadě se silnější konkurencí. Vstup do Evropské unie vzbuzoval mnoho emocí, obav a zároveň očekávání. Zajímalo mě, jak si stojí Česká republika ve srovnání s ostatními státy Evropské unie. Také proto jsem si vybrala toto téma pro svoji bakalářskou práci.

Ke splnění cíle práce nejvíce přispěje poslední praktická část práce. Opírám se o pilíře konkurenceschopnosti definované v hodnotící zprávě Světového ekonomického fóra. Na základě komparativních metod srovnávám postavení České republiky mezi ostatními šestadvaceti zeměmi Evropské unie. V samotném závěru shrnu získané závěry srovnání, dedukuji trendy do budoucna a možná řešení současného stavu.

První kapitola obsahuje teoretická východiska celé práce. Definujeme si v ní pojem hospodářská soutěž na národní i unijní úrovni, zmíníme se o legislativě, ze které vychází, historickém vývoji pojmů a zavedeme pojmy podnikatelské prostředí a konkurence.

V druhé kapitole už se zaměříme na vývoj a aktuální stav v oblasti aplikace pojmu podnikatelské prostředí v České republice a možnosti jeho podpory. Aktuální rozměr pojmu konkurenceschopnost představují strategie Evropské unie pro zvyšování konkurenceschopnosti, konkurenční výhody a metody jejího měření světovými organizacemi.

Cílem této práce je po nezbytném úvodním definování pojmů popsat stav podnikatelského prostředí České republiky a porovnat soutěžní prostředí České republiky a Evropské unie. V závěru se pokusím odhadnout budoucí vývoj v této oblasti a definovat možné způsoby zlepšení. K tomu se budu snažit dospět použitím z části prostorových komparativních a deduktivních metod.

1 TEORETICKÁ VÝCHODISKA

V rámci integrující se Evropy hraje efektivní hospodářská politika stěžejní roli. Aby mohla fungovat jedna ze základních ekonomických idejí, jednotný vnitřní trh, je jejím úkolem zajistit na komunitárních i národních úrovních vytvoření a udržení takového prostředí, které nabízí firmám prostor pro spravedlivou soutěž. K vytvoření takového prostředí je nutná liberalizace obchodu, která ovšem svádí k nekalým praktikám. Proto je nezbytné nastavit jednotné podmínky pro soutěžitele a nástroje k odstranění nežádoucího stavu. Nadřazený evropský orgán má nezastupitelný význam nad ostatními národními úřady. Jeho postavení mu umožňuje účinněji regulovat soutěž a efektivněji řešit případy nadnárodního porušení hospodářské soutěže, přičemž v souladu se zásadou subsidiarity vnitrostátní porušení řeší národní soutěžní úřady.

1.1 Hospodářská soutěž v České republice

Politika hospodářské soutěže je v EU považována za **nástroj k dosažení základních cílů Společenství**. To znamená k dosažení trvale udržitelného růstu, podpoře stability, zvyšování životní úrovně a především vytvoření jednotného vnitřního trhu. Hospodářská soutěž nutí firmy ke zvyšování efektivnosti, kvality své produkce a snižování cen pro konečné spotřebitele.

Hospodářská soutěž se zpravidla definuje jako **soutěžení podnikatelských subjektů v hospodářské oblasti s cílem předstihnout jiné subjekty na trhu a dosáhnout tím hospodářského prospěchu**.¹ Fyzické a právnické osoby se mohou svobodně účastnit hospodářské soutěže, ale musí přitom dodržovat právně závazná pravidla hospodářské soutěže a nesmí účast v soutěži zneužívat.

Legislativa

Jednání ČR o možném vstupu do EU začala již v roce 1990, oficiálně požádala v roce 1996. Tímto krokem se zavázala mimo jiné harmonizovat všechny své zákony s právním řádem EU v duchu tzv. *acquis communautaire*. Plně v souladu s tou to zásadou jsou i právní předpisy, které

¹ RAUS, D. – NERUDA, R. *Hospodářská soutěž po vstupu ČR do EU*. 1. vyd. Brno: CP Books, 2005. ISBN 80-251-0394-3.

řeší problematiku ochrany hospodářské soutěže v ČR. **Zákon č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže** a o změně některých zákonů doplňuje novela toho zákona tedy Zákon č. 155/2009 Sb., o ochraně hospodářské soutěže a změně některých zákonů ve znění pozdějších předpisů.

Legislativa EU se dotýká nejen jednání firem, ale i samotných států. Základní právním předpisem upravujícím pravidla pro ochranu hospodářské soutěže na evropské úrovni je **Smlouva o ES v čl. 101, 102 a 107**. Soutěžní právo se zabývá těmito oblastmi: dohody mezi podniky, rozhodnutí o sdružení podniků, jednání ve vzájemné shodě a zneužití dominantního postavení, které by mohlo ovlivnit chod mezi členskými státy a narušit soutěž, fúze podniku, liberalizace odvětví, poskytování státních podpor.

Se **společným trhem je neslučitelné** zneužívání dominantního postavení na společném trhu nebo jeho části. Dále jsou zakázány veškeré dohody mezi podniky, které by mohly ovlivnit obchod mezi členskými státy a jejichž cílem nebo výsledkem je vyloučení, omezení nebo narušení hospodářské soutěže na společném trhu. Zde jde např. o dohody přímo či nepřímo určující nákupní či prodejní ceny, dohody omezující nebo kontrolující výrobu, odbytu, technický rozvoj nebo investice. Ve výjimečných případech lze tento obecný zákaz překonat. Za porušení soutěžního práva se dále mohou považovat podpory poskytované v jakékoli podobě státem, které mohou narušit hospodářskou soutěž tím, že zvýhodňují určité podniky nebo odvětví a tak mohou ovlivnit chod mezi jednotlivými státy.

1.1.1 Úřad pro ochranu hospodářské soutěže

Zařazením ČR do jednotného evropského prostoru se zvýšily kompetence ÚOHS, vedle národního soutěžního práva nyní aplikuje přímo i články 101 a 102 Smlouvy o ES týkajících se kartelů a zneužití dominantního postavení. To byla novinka i pro stávající členské státy, protože nositelem unijního práva byla do 1. 5. 2004 výhradně Evropská komise.

Na internetových stránkách <http://www.compet.cz/>, kde lze nalézt nejen informace o vzniku, působnosti, organizaci úřadu a legislativě, ale především aktuální informace z rozhodovací činnosti úřadu. Ty jsou pro zajištění transparentnosti pravidelně zveřejňovány na internetových stránkách, ve Sbírkách rozhodnutí, na seminářích, v tiskových zprávách a informačních listech.

Základní údaje

ÚOHS je ústředním orgánem státní správy pro podporu a ochranu hospodářské soutěže proti jejímu nedovolenému omezování. Je zcela nezávislý ve své rozhodovací činnosti, žádný

jiný orgán státní správy včetně vlády nemůže zasahovat do rozhodování Úřadu a politická kontrola nad rozhodnutím je vyloučena.

Působnost Úřadu je vymezena zákonem **č. 273/1996 Sb.**, ve znění zákona č. 1107/1999 Sb. Úřadu přísluší vytvářet podmínky pro podporu a ochranu hospodářské soutěže, vykonávat dohled při zadávání veřejných zakázek a vykonávat další působnosti stanovené zvláštními zákony. Úřad je poradenským, monitorovacím a konzultačním orgánem.

V čele Úřadu je předseda, kterého na návrh vlády jmenuje prezident republiky. Funkční období předsedy Úřadu je 6 let, přičemž nikdo nemůže být jmenován do funkce předsedy Úřadu více než dvakrát. S touto funkcí je neslučitelné členství v politické straně nebo v politickém hnutí.

Historie úřadu

Na hospodářskou soutěž v Československu začal podle zákona České národní rady č. 173/1991 Sb. ze dne 26. dubna 1991 dohlížet Český úřad pro hospodářskou soutěž, který zahájil činnost k 1. červenci 1991. Sídlem Úřadu se stalo Brno, což mělo deklarovat nezávislost rozhodování. V roce 1992 byl tento úřad nahrazen Ministerstvem pro hospodářskou soutěž. Tato změna byla odůvodněna tehdy probíhající ekonomickou transformací a především úlohou, kterou plnilo Ministerstvo v privatizačním procesu.

V současné době je ochrana hospodářské soutěže v České republice institucionálně zajišťována Úřadem pro ochranu hospodářské soutěže se sídlem v Brně. Úřad začal pod tímto názvem fungovat od 1. listopadu 1996, přičemž navázal na činnost dřívějšího ministerstva. Důvodem institucionální přeměny ministerstva v Úřad byla především nutnost nezávislosti.

Organizační struktura

Předsedou ÚOHS je od 9. července 2009 Ing. Petr Rafaj, který ve funkci vystřídal Ing. Martina Pecinu, MBA. Organizačně je Úřad členěn na celkem 4 sekce. V čele Sekce hospodářské soutěže je JUDr. Robert Neruda, Ph.D. Prvním místopředsedou je JUDr. Hynek Brom, jenž je pověřen řízením Sekce veřejné regulace a správy úřadu. Sekci veřejných zakázek vede Mgr. Kamil Rudolecký a Sekci legislativy, ekonomiky a mezinárodních záležitostí JUDr. Michal Petr Ph.D. Limit počtu zaměstnanců je v současné době 124 pracovníků. Většinou jde o právníky a ekonomy.

Mezinárodní spolupráce

Pro efektivní prosazování a harmonizaci soutěžního práva a soutěžní politiky je nutná spolupráce národních soutěžních úřadů, orgánů mezinárodních organizací a dalších sdružení, která mají praktické zkušenosti se soutěžní politikou. Členství v EU zavazuje ČR především k jednáním s evropskými soutěžními úřady a ve výborech a pracovních skupinách také s Evropskou komisí. Významná jsou jednání a participace na konferencích pořádaných Organizací pro ekonomickou spolupráci a rozvoj (OECD). Tato spolupráce Úřadu usnadňuje sledování aktuálních trendů v ochraně hospodářské soutěže. Samozřejmostí je účast zaměstnanců Úřadu na mezinárodních konferencích, workshopech a seminářích zaměřených na soutěžní právo, veřejnou podporu a veřejné zakázky.

1.2 Hospodářská soutěž v Evropské unii

Hospodářská soutěž je jednou z více než třicítiky oblastí politiky, kterými se EU zabývá a nesporně patří k těm nejdůležitějším. Na úrovni sedmadvacítiky se hospodářskou soutěží zabývá především Evropská komise a dále Výbor pro vnitřní trh a ochranu spotřebitelů, Hospodářský a měnový výbor Evropského parlamentu a Rada Evropské unie.

1.2.1 Evropská komise

Funkci **evropského dozoru nad hospodářskou soutěží** zastává Evropská komise, odvolání řeší Soudní dvůr. Rozhodování Komise v této oblasti podléhá článku **103 Smlouvy o ES** a na jeho základě vydaném nařízení Rady EU č. 1/2003. Komise má vyšetřovací a rozhodovací pravomoci. Před vydáním rozhodnutí si Komise vyžádá stanovisko Poradního výboru pro restriktivní praktiky a monopoly, který je složen ze zástupců soutěžních úřadů jednotlivých členských států. Soudní dvůr je jednak odvolacím orgánem vůči rozhodnutím Komise týkajících se porušení článků 101 a 102 Smlouvy nebo povolení výjimky podle čl. 101 odst. 3 Smlouvy. Soudní dvůr také vydává rozhodnutí o právních otázkách na žádost národního soudu některého členského státu podle ustanovení čl. 234 Smlouvy.

1.3 Historie rozvoje hospodářské soutěže

Jednotlivá izolovaná opatření regulující určitým způsobem podmínky na trhu lze nalézt ve velmi hluboké minulosti. Zmínky o opatřeních proti omezení soutěže se objevují již **ve staré Indii a Číně, v období řeckých městských států i v Římě**. Byla vydávána nařízení týkající se ochrany nebo stabilizace trhu. Například šlo o tresty pro ty, kteří bránili průjezdu lodí s obilím či

tresty za skupování nedostatkového zboží denní potřeby. Dále byla zakázána jakákoliv obchodní spojení nebo společné transakce soukromých i státních monopolů. Východořímský císař **Justián I.** vydal Corpus Juris Civilis, ve kterém jsou obsaženy protikartelové a protimonopolní zákony.

Ve středověku lze nalézt opatření zakazující skupování potravin za účelem zvýšení jejich tržní ceny nebo zákon ustanovující ceny chleba a piva do závislosti k cenám obilí. Nedodržování tohoto nařízení bylo trestáno finančními i fyzickými tresty. V českých zemích platilo ustanovení, podle kterého se velkoobchodníci s rudou nesměli dopouštět dohod za účelem snížení nákupní ceny.

Platil zákaz vertikálních vztahů, tzn. nikdo nesměl být prodávajícím nucen k tomu, aby prodával levněji, než bylo sjednáno či prodával jen určitému kupujícímu. Proti tomuto pro-soutěžnímu opatření působily proti-soutěžní tlaky způsobené existencí cechů.

Řemeslnická sdružení tzv. **cechy**, začaly vznikat v průběhu 13. století, kdy došlo k velkému rozvoji řemesel v souvislosti se zakládáním měst. Cechy měly monopolní práva pro provozování daného řemesla na lokálním trhu. Měly hájit zájmy svých členů, dohlížet na kvalitu a cenu zboží, ale také například zabraňovat provozování řemesla těm, co nebyli členy cechu. Nejenom že docházelo k potlačování konkurence, ale zároveň se jen těžko prosazovaly inovace. Protože materiál byl nakupován pro celý cech společně a prodejní ceny byly určovány, rozhodující pro nakupující byla kvalita zboží jednotlivých mistrů. Zboží výjimečné kvality se mohlo prosadit jako předmět mezinárodního obchodu.

S příchodem raného novověku byl stále zjevnější negativní vliv cechů na ekonomiku. Často docházelo k porušování cechovních pravidel, až byly v druhé polovině 18. a především během 19. století zcela zrušeny.

Klasická politická ekonomie přinesla posílení liberální orientace a obrátila pozornost na blaho spotřebitele, vyjadřovala víru v tržní hospodářství, kde cena zboží osciluje kolem přirozené ceny, kde soutěžící síly jsou svázány etickými pravidly a státním zákonodárstvím.² Na úrovni státních celků byly zaváděny další zákony, často v závislosti na okamžitých potřebách panovníka. Prosazovaly se protimonopolní snahy, ovšem ve skutečnosti bylo obtížné monopol vymýtit.

Přelom 19. a 20. století znamenal odklon od liberálního pojetí, prosazují se **protektionistické tendence**. K zamezení zahraniční konkurence byly povoleny kartelové dohody. Narůstající vliv kartelů podnítil debaty o nutnosti zavedení regulace. Přebíhaly dva různé názory. První

² Žák, Milan. Učebnice Hospodářské politiky 2. Praha: VŠE Praha, 1997. ISBN 80-7079-057-1. s. 206

zdůrazňoval negativní dopady na ekonomiku (zvyšování cen) a nutnost kartely zcela zakázat. Významným zákonem je tzv. **Sherman Act** přijatý ve Spojených státech amerických roku 1890, jenž měl chránit obchod proti nezákonným omezováním a monopolům. Byl zřízen speciální dozorcí orgán tzv. Fair Trade Commission, jenž svou činnost vykonává dodnes. Druhý přístup upřednostňoval stabilitu cen a dodávek, kterou kartely přinášely. Jeho cílem tedy nebyl absolutní zákaz, nýbrž nastolení určité míry státní kontroly nad kartely, jejich legalizace a současně odstranění nepřiměřeně vysokých cen. Touto cestou se ubíralo Rakousko, a tedy i české země.

Přirozený vývoj ekonomiky byl v letech 1914 a 1918 vážně narušen probíhající světovou válkou. Rakousko nastolilo systém válečného řízení hospodářství, což znamenalo převzetí řízení nejdůležitějších průmyslových podniků, zbrojní výroby a železniční dopravy vojenskou správou. Ekonomiku společně řídily státní instituce a podnikatelská sdružení. To umožnilo uplatňovat diktát vůči konkurentům. Válečný vývoj dále posiloval **kartelizační tendence**. Výrazněji se začaly projevovat především negativní dopady kartelových dohod, tedy nasazení přemrštěných cen, udržování cenové hladiny i v období následné konjunktury a snaha o likvidaci soutěžitelů stojících mimo kartel.

Po vzniku Československé republiky došlo k první systematické úpravě práva proti omezování soutěže v roce 1927, kdy byl vydán zákon č. **111/1927, o ochraně hospodářské soutěže**. Byl namířen proti nepřijatelné soutěži, předmětem ochrany byl podnik a spotřebitel. V roce 1933 začal platit zákon č. **141/1933 Sb., o kartelech a soukromých monopolech**. Tím byly kartely zlegalizovány a stát získal možnost regulovat nepřiměřeně vysoké ceny.

V poválečném období zákony sice výslovně zrušeny nebyly, ale v prvních dvou letech po skončení druhé světové války nemohl být uplatňován. Bezprostředně po skončení války byl nastartován proces znárodnování, což znamenalo **výrazné omezení soutěže a konkurence na trhu**. Společensko-ekonomické zřízení, nastolené v tehdejší Československu je po únoru 1948 zbavilo účinnosti pro nepotřebnost. Plánované řízení národního hospodářství zřídilo **institut spolupráce socialistických organizací**.

Reformní snahy v letech 1968 - 1969 pak znovu upoutaly pozornost k otázkám trhu a hospodářské soutěže. Předpisy tehdy vydané ke zdokonalení systému plánovitěho řízení národního hospodářství (vládní nařízení č. 100/1966 Sb. a zejména pak jeho novela č. 169/1969 Sb.) obsahovaly poměrně ucelenou úpravu tří generálních klauzulí, tj. obecně formulovaných základních ustanovení spolu s příklady nedovolených a nejčastěji se vyskytujících jednání omezujících soutěž, respektive jednání nekalosoutěžních. Do novely hospodářského zákoníku z roku 1970 však bylo převzato pouze ustanovení, které organizacím zakazovalo zneužívat svého

hospodářského postavení vůči jiným organizacím a bylo ve shodě s dřívější koncepcí negace trhu a soutěže zařazeno pod záhlavím spolupráce socialistických organizací. Přestože bylo v průběhu dalších let různě modifikováno, zůstalo prakticky s jedinou výjimkou nepoužito až do svého zrušení.

Legislativní přístup v České republice byl v tomto období dán dvěma základními faktory. Na jedné straně uvolněním nadměrného státního dirigismu, který byl v této oblasti charakteristický pro komunistické režimy, na druhé straně neponecháním tvorby konkurenčního prostředí plně v režii podnikatelských subjektů a zajištěním regulace v odvětvích s přirozeným monopolem. Výsledkem byl zákon o hospodářské soutěži, který byl připraven a přijat v roce 1991 a který po dvou novelách v letech 1992 a 1993 byl nahrazen od 1. července 2001 zákonem č. **143/2001 Sb.**³

1.3.1 Teoretické koncepce

Teoretický přístup k problematice ochrany trhu není jednotný. Vyvíjí se jednak v čase spolu s rozvojem ekonomické vědy i hospodářství jako celku, je také různý z pohledu zastánců jednotlivých ekonomických škol a koncepcí. Existují dosti rozdílné názory na to, jakou konkrétní podobu by konkurenční prostředí mělo mít a jakých nástrojů by se mělo k dosažení žádoucího stavu používat.

1.3.1.1 Pojetí vycházející z dokonalé konkurence

Představiteli tohoto pojetí byli např. **Alfred Marshall, John Bates**. Pojetí vycházející z klasické ekonomické školy je charakteristické velkým počtem nabízejících a poptávajících, homogenitou produkce, neomezenou mobilitou všech výrobních faktorů, dokonalou informovaností, neexistencí omezení při vstupu nebo výstupu z odvětví. Cena je utvářena prostřednictvím střetu nabídky a poptávky a ekonomické subjekty ji přijímají jako danou. Jednotlivý výrobci mohou dosáhnout zisku pouze snižováním nákladů.

Podmínky tohoto modelu jsou velmi vzdálené realitě. Ve skutečnosti existují velké podniky se silným vlivem na chování trhu. Ceny přestávají být nezávisle proměnnými veličinami, konkurenční soupeření se netýká výlučně cen, ale také prodejních podmínek, vlastního produktu a jeho diferenciací, reklamy atd. s cílem ovlivnit preference spotřebitelů. Informovanost (průhlednost trhu) není dokonalá, možnost vstupu do odvětví není neomezená. Další kritické výhrady zdůrazňují statickost modelu, nemožnost dosahování úspor z rozsahu v podmínkách

³ www.compet.cz/o-uradu/historie-uradu/

roztříštěnosti výroby a neexistence ekonomické nejistoty. Protože pojetí dokonalé konkurence tyto skutečnosti nezohledňuje, ztrácí v dnešní realitě svůj smysl.

1.3.1.2 Pojetí funkceschopné konkurence

Jde o pokus překonat nerealistické pojetí dokonalé konkurence. Nejde o teoreticky uzavřenou koncepci, ale spíše o soubor kritérií. Konkurenční situace je popsána pomocí tří skupin kritérií: tržní struktury, tržního chování a tržního výkonu, přičemž předpokladem je, že struktura určuje chování ekonomických subjektů na trhu, které potom ovlivňuje výsledky. Kritéria tržní struktury zahrnují počet a velikost poptávajících a nabízejících, stupeň diferenciacie produktu, transparentnost trhu, možnosti vstupu do odvětví, apod. Ke kritériím tržního chování patří např. jednání firem na trhu, stanovení výše cen a objemu produkce, tendence k dohodám mezi jednotlivými účastníky trhu, tempo inovací apod. Kritéria tržního výkonu zkoumají vztah mezi cenami, náklady, zisky a jejich souhrnný dopad na ekonomickou efektivnost především s ohledem na uspokojování potřeb spotřebitelů.

Na základě těchto údajů se provádí srovnávací test, který by měl ukázat, zda například zisky podniků nejsou nadměrně vysoké, zásobování trhu neuspokojivé nebo inovační tempo příliš pomalé. Pokud test ukáže, že podstatné funkce trhu jsou ohroženy, je nezbytné provést zásahy k oživení konkurence.

Kritické námitky proti této koncepci mířily k velkému počtu kritérií, které většinou nelze přesně vyjádřit. Kritice byl podroben také názor, že mezi tržní strukturou, tržním chováním a jeho výsledky na trhu existuje jednoznačný kauzální vztah.

1.3.1.3 Optimální intenzita konkurence

Tvůrcem této teorie byl **E. Katzenbach**. Pojetí konkurence bere v úvahu počet nabízejících a homogenitu produkce. Je založeno na úvaze, že intenzita konkurence je dána vztahem mezi tržní strukturou a tržní nedokonalostí a roste s klesajícím počtem konkurentů a s nižší diferenciací produktu. Autoři koncepce jsou přesvědčeni, že s růstem intenzity konkurence roste pravděpodobnost chování, které konkurenci omezuje. Proto je maximální intenzity konkurence dosahováno v podmínkách homogenního duopolu. Optimální intenzitou soutěže je soutěž v širokém oligopolu, kde je velký počet firem, diferencovaný produkt, a kde nedochází ke smlouvání a dohodám mezi jednotlivými firmami o cenách, objemu produkce, prodejních podmínkách atd.

Výhrady k této koncepci se týkají značně zjednodušujícího tvrzení o závislosti intenzity soutěže na formě trhu. Přesto má tato Katzenbachova koncepce spolu s koncepcí Chicagské školy velký

význam, protože praktická politika ochrany hospodářské soutěže formulovaná na jejich základě umožňuje z makroekonomického hlediska dosahovat relativně nejvyšší ekonomické efektivity.

1.3.1.4 Svoboda konkurence

Koncepce vychází z ekonomické teorie Freiburské školy (**W. Eucken, W. Röpke, L. Erhard, F. Böhm**) a je založena na přesvědčení, že svobodu konkurence je možno vymezit jako svobodu jednání a rozhodování ekonomických subjektů. Pro podnikatele to znamená svobodu rozhodování o výrobních postupech, technologiích, inovacích apod. Spotřebitelé mají neomezenou možnost výběru výrobků či služeb u různých výrobců. Tyto požadavky se blíží ekonomice fungující v podmínkách monopolistické konkurence. K zajištění účinné hospodářské soutěže bez omezení požadují autoři koncepce silnou ruku státu při ovlivňování tržního prostředí. K ovlivnění tržního prostředí ve smyslu omezení svobody konkurence může dojít jednat přirozenými překážkami, které vznikají v případě přirozených monopolů, potom je zapotřebí státní kontrola možného zneužívání monopolní síly, nebo umělými překážkami konkurence. Ty se neopírají o výkon na trhu (např. státní regulace) a je třeba je odstranit.

Koncepci je vytýkáno nejasné definování pojmu svobodná konkurence, který lze takto obtížně kvantifikovat pro potřeby hospodářské politiky. Nedostatkem je také nejednoznačný vztah mezi svobodou konkurence a příznivými ekonomickým výsledkem.

1.3.1.5 Chicagská škola

Označuje se také jako ekonomická teorie práva a východiskem se stala neorakouská škola (**F. A. Hayek, Boehm-Bawerk, L. v. Mises**). Kritériem konkurenčního prostředí je efektivnost při alokaci zdrojů. To znamená, že tržní podíl každé firmy je výsledkem jejího úspěšného soupeření s konkurenty. Vyšší podíl na trhu a vyšší zisky svědčí o vyšší výkonnosti managementu a o efektnějším hospodařením se zdroji. Proto je soupeření mezi ekonomickými subjekty přirozenou součástí konkurenčního procesu a existence velkých firem nebrání vstupu dalších schopných konkurentů do odvětví. Za podmínky pro účinné fungování konkurence považuje koncepcí minimalizaci zásahů státu do tržního prostředí, zabránění monopolizace výrobních faktorů a dohodám o cenách. Zvláštní důraz je kladen na tvorbu a vynucování právního prostředí jakožto rámce fungování ekonomiky. Hlavním směrem antimonopolní politiky je deregulace. Podle hlavního představitele těchto myšlenek **Milona Friedmana** je menším zlem soukromý

nekontrolovatelný monopol oproti mnohem škodlivější státní kontrole či dokonce státnímu podniku.⁴ Zastánci této teorie byli dále **Ronald Coose, Gary Becker, Joseph Stigler**.

Kritika tohoto pojetí uvádí, že tak široce pojatá a nekontrolovatelná svoboda konkurence může vést nakonec k jejímu potlačení a diskriminaci některých malých firem vstupujících do odvětví.

1.3.1.6 Přístupy současné politiky

Na základě uvedeného je zřejmé, že ucelená jednotná koncepce hospodářské soutěže využitelná pro rozhodování v národohospodářské praxi chybí. Proto současná politika tvorby konkurenčního prostředí využívá dvou přístupů:

První je přístup, který považuje základem hodnocení stavu konkurenčního prostředí **strukturu trhu**. Určitý tržní podíl firmy je pak automaticky považován za důkaz tržní síly, která by mohla vyvolat možnost narušení konkurenčního prostředí. Důležité je také sledovat chování dominantní firmy, přičemž určité jeho druhy se zakazují a jsou trestně stíhány (např. cenové dohody). Takto koncipovaná politika na ochranu hospodářské soutěže je zaměřena proti monopolům, které vznikají z konkurence. Tento přístup je uplatňován zejména v USA.

Druhý přístup vycházející z pojetí konkurence Chicagské školy, založený na pravidle racionality, uznává za jediné kritérium soutěžní hospodářské politiky **alokační efektivnost**. Pro případný postih ekonomického subjektu není určující jen jeho tržní podíl, ale jsou zvažovány všechny souvislosti, přičemž je nutno prokázat skutečné poškození hospodářské soutěže. Proto je koncentrace v předmětném odvětví chápána jako přirozený důsledek úspěšného soupeření.⁵ Růst velkých podniků by neměl být omezován, pokud je výsledkem úspěšné podnikatelské strategie, schopnosti racionalizovat výrobu a snižovat náklady. Jediný druh monopolu, který je žádoucí zlikvidovat jsou státní zásahy, které privilegují určité obory, podniky či jednotlivce. Tento přístup je uplatňován v zemích Evropské unie. V České republice je antimonopolní politika soustředěna především na deregulaci.

1.4 Pojem konkurence

S moderním výrazem konkurence či konkurenceschopnost se setkáváme v běžném životě čím dál častěji. Ať už je to v souvislosti s tzv. Lisabonskou strategií nebo např. s nutností využívat

⁴ Friedman, M.: *Kapitalismus a svoboda*. 1. vyd. Praha, Liberální institut 1993. ISBN 80-857107-33-4.

⁵ Kličková, Ch. – Kotlán, I. *Hospodářská politika*. Ostrava: Sokrates, 2003. ISBN 80-86572-04-8.

konkurenční výhody. Jeho definování ovšem tak jednoznačné není. Dokonce se najdou ekonomové, kteří tvrdí, že je nesmyslné (Paul Krugman). Konkurenceschopnost může být definována na různých úrovních. Můžeme mluvit o konkurenceschopnosti firmy, odvětví, regionu nebo státu. My se budeme dále věnovat o úrovni státní.

Dalo by se říci, co autor, to jiná definice. Všechny se ovšem shodují v těchto bodech:

- mezinárodní charakter,
- dlouhodobost,
- udržitelný růst.

Světové ekonomické fórum ve svých pravidelných zprávách definuje konkurenceschopnost jako **schopnost obstát na mezinárodním trhu a zajistit si střednědobou prosperitu.**⁶ S tím úzce souvisí pojem konkurenční výhoda, který si definujeme v kapitole 2.4.

1.5 Podnikatelské prostředí

Na podnikatelské subjekty má vliv mnoho faktorů (pozitivních i negativních), které v souhrnu tvoří podnikatelské prostředí a mají tak vliv na soutěžní interakci podniků. Podnikání zásadně ovlivňují podmínky v oblasti legislativy, institucionální infrastruktury a fungování trhů. Zvyšování kvality podnikatelského prostředí má pozitivní vliv na příliv zahraničních investic a konkurenceschopnost dané země.

Faktory můžeme dělit na **krátkodobé a dlouhodobé**, podle působnosti jsou **lokální, odvětvové a plošné**. Nebo také **globální, unijní, státní, regionální, místní a podnikové.**⁷

Faktory ovlivňující podnikání z hlediska směru jejich působení můžeme rozlišit na vnější a vnitřní. **Vnější prostředí** představuje rozpočtová politika státu (konkrétně problematika daňového systému), která determinuje makroekonomickou rovnováhu země a tím nepřímo i rovnováhu mikroekonomickou. Dalšími faktory vnějšího prostředí jsou politické klima, legislativní opatření, soudní systém a vymahatelnost práva, odpisové sazby, podpora podnikání, ekonomický vývoj země, inflace, zaměstnanost, dostupnost úvěru, přístup ke kapitálu, měnový kurz, výdaje na vědu a výzkum, atraktivita země pro zahraniční investice, vztahy mezi podniky atd.

⁶ <http://www.weforum.org/en/index.htm>

⁷ MANDYSOVÁ, Ivana. Podpora podnikání v České republice a Evropské unii. 1. vyd. Pardubice: Fakulta ekonomicko-správní Univerzity v Pardubicích, 2009. ISBN 978-80-7395-220-4.

Vnitřními faktory jsou např. podnikatelské schopnosti, efektivní využívání vstupů podniku, úroveň technické vyspělosti, skladba populace, věková struktura, spotřebitelská očekávání, vzdělanost, kultura země, kultura a společenské zvyky, životní styl apod. Podrobněji se těmto faktorům budeme věnovat v závěrečné části práce.

Na tvorbě podnikatelského prostředí se podílí⁸:

- státní orgány reprezentované: zákonodárnými sbory, ministerstvy, orgány státní správy,
- státem zřízené nebo podporované instituce a agentury: soudy, orgány veřejné správy, vzdělávací zařízení všech typů,
- subjekty z oblasti peněžnictví: banky, pojišťovny, leasingové společnosti, instituce kapitálového trhu,
- podnikatelská samospráva: komory, spolky, svazy, asociace,
- poradenské, zprostředkovatelské a obdobné organizace,
- tržní subjekty: potenciální konkurenti, potenciální kooperační partneři.

⁸ MANDYSOVÁ, Ivana. Podpora podnikání v České republice a Evropské unii. 1. vyd. Pardubice: Fakulta ekonomicko-správní Univerzity v Pardubicích, 2009. ISBN 978-80-7395-220-4.

2 STAV PODNIKATELSKÉHO PROSTŘEDÍ V ČR A EU

V předchozí kapitole jsme si vymezili některé pojmy a teoretická východiska, která nám pomohou k pochopení následující kapitoly. V ní si přiblížíme vývoj podnikatelského prostředí v České republice, tendence, kterými je ovlivňováno v současnosti a jeho aktuální stav. V posledních dvaceti letech doznala světová ekonomika značných změn. Především asijské státy, které dříve nesly nálepku rozvojové, přiměly Evropu i Spojené státy zamyslet se nad tím, jak nové konkurenci čelit a jak se udržet na pozici toho, kdo udává směr. Proto vznikají instituce, které analyzují stav národních ekonomik, hodnotí ho vůči jiným zemím a případně podávají doporučení ke zlepšení konkurenčního postavení.

2.1 Vývoj podnikatelského prostředí v ČR

V kontextu střední Evropy patří v posledních 20 letech mezi nejvíce diskutované otázky efektivní transformace hospodářství a dosažení globální konkurence schopnosti jednotlivých ekonomik. České hospodářství se od začátku devadesátých let postupně transformovalo z centrálně plánované na tržní ekonomiku. Během transformačního procesu, který započal rokem 1989, došlo k výrazným změnám ve struktuře národního hospodářství. Zvýšil se podíl terciárního sektoru (služeb) na úkor primárního (zemědělství a těžební průmysl) i sekundárního sektoru (průmysl, energetika a stavebnictví). Stejně tak se změnilы potřeby a přání spotřebitelů. Tuzemské podniky stále více ovlivňují vývojové trendy probíhající v zahraničí, objevují nové formy podnikání.

V roce 1996 ČR oficiálně požádala o přistoupení do EU, jehož členem se o osm let později stala. Během této doby musela prokázat, že je připravena vstoupit na volný trh a její ekonomika je natolik silná, aby ustála nápor zvýšené konkurence EU. To nebylo jednoduché, protože průzkumy veřejného mínění značily o značně pesimistickém očekávání respondentů. Negativní očekávání byla spojována právě s oslabováním suverenity českého státu v souvislosti s implementací evropských směrnic na české. Euroskeptici prorokovali vyšší míru inflace, růst nezaměstnanosti v souvislosti s otevřením pracovního trhu, zanikání podniků v důsledku zvýšené konkurence. Podnikatelé se obávali zvýšení nákladů v návaznosti na změnu právního rámce ochrany vlastnických práv, hospodářské soutěže a ochrany životního prostředí.

Nejohroženější vstupem na volný trh jsou MSP. Může pro ně znamenat jak nové příležitosti, tak i hrozby. Disponují omezenými zdroji, mají obtížnější přístup k bankovním úvěrům, což jim nedovoluje držet krok s nejnovějšími technologiemi a navíc jim často chybí manažerské zkušenosti. V zostřené konkurenci jsou na firmy kladeny větší nároky na kvalitu, přizpůsobivost a produktivitu v soutěži s kapitálově silnějšími konkurenty. Přesto se zatím zdá, že konkurenceschopnost ČR roste.

I přes úspěchy transformačního procesu má ČR ve schopnosti přizpůsobit se těmto změnám stále velké rezervy a tedy potenciál ke zlepšení. Je třeba stanovit cíle hospodářské politiky nejen kvůli posílení konkurenceschopnosti v rámci vnitřního trhu EU, ale především s ohledem na změny probíhající v globální ekonomice.

2.2 Zvyšování konkurenceschopnosti

2.2.1 Lisabonská strategie 2000

Dlouhodobé slabiny v konkurenceschopnosti zemí sedmadvacítky byly impulsem pro formulování tzv. Lisabonské strategie, která měla v období 2000 až 2010 **přeměnit EU v nejkonkurenceschopnější a nejdynamičtější světovou ekonomiku** založenou na znalostech, schopnou udržitelného ekonomického růstu, s širší nabídkou lepších pracovních příležitostí a větší sociální soudržností. Klíčem k naplnění této myšlenky mělo být přizpůsobení evropské legislativy a především postupné plnění Národních programů reforem, vše v souladu s cíly strategie. Již v prvních letech začalo být zřejmé, že dosažení všech cílů není reálné, podle některých odpůrců se dokonce vylučovalo. Proto byla v roce 2004 provedena zvláštní Expertní skupinou ustavenou Evropskou radou revize Lisabonské strategie. Tzv. Kokova zpráva konstatovala, že v plnění cílů je postupováno velmi pomalu a strategie jako taková je nerealizovatelná. Na základě doporučení z této zprávy vyhodnotila Komise strategii a stanovila nové priority:

- zajistit silnější a udržitelnější růst,
- vytvářet pracovní místa ve vyšším počtu i kvalitě.

Aby bylo možné dosáhnout těchto prioritních cílů, bylo zapotřebí zaměřit se na rozvoj v těchto oblastech⁹:

- zajistit, aby se znalosti a inovace staly motorem trvalého růstu v Evropě,
- zajistit vyšší přitažlivost Evropy pro investory i pracovní síly,
- posílit evropský sociální model založený na úsilí o dosažení plné zaměstnanosti a vyšší sociální soudržnosti.

V následujícím období je patrná snaha o aktivnější přístup k ovlivňování realizace přehodnocené Lisabonské agendy, zejména prostřednictvím koordinace hospodářských politik na úrovni EU i členských zemí a formulace Národních programů reforem. Nová struktura Lisabonské strategie by měla vést k větší efektivnosti a zřetelnějšímu stanovení odpovědnosti za plnění opatření na národní i unijní úrovni.

Národní program reforem je závazným stručným politickým dokumentem o prioritách a opatřeních dané členské země v makroekonomické a mikroekonomické oblasti a politice zaměstnanosti s cílem stimulovat hospodářský růst a zaměstnanost v nadcházejícím tříletém období¹⁰. Na unijní úrovni je strategickým dokumentem **Komunitární lisabonský program** zahrnující cíle a opatření podporující hospodářský růst a zaměstnanost.

Právě probíhající cyklus 2008–2010 je zacílen na tyto 4 prioritní oblasti¹¹:

- investice do lidí a modernizace trhů práce,
- plné využití podnikatelského potenciálu, zejména malých a středních podniků,
- investice do znalostí a inovací,
- energetika a klimatická změna.

⁹ Prosperita : Hospodářské a sociální prostředí. In Evropská komise. *Obecná zpráva o činnosti Unie - 2005*.

Lucemburk : Úřad pro úřední tisky Evropských společenství, 2006 [cit. 2010-04-20].

¹⁰ MPO. Lisabonská strategie. – [online]. 11.1.2006 [cit. 12. 4. 2010]. Dostupné z WWW:

<<http://www.mpo.cz/dokument2860.html>>

¹¹ Vláda České republiky. Pozice ČR k projednávané strategii EU2020 - [online]. 18.2.2010 [cit. 12.4.2010].

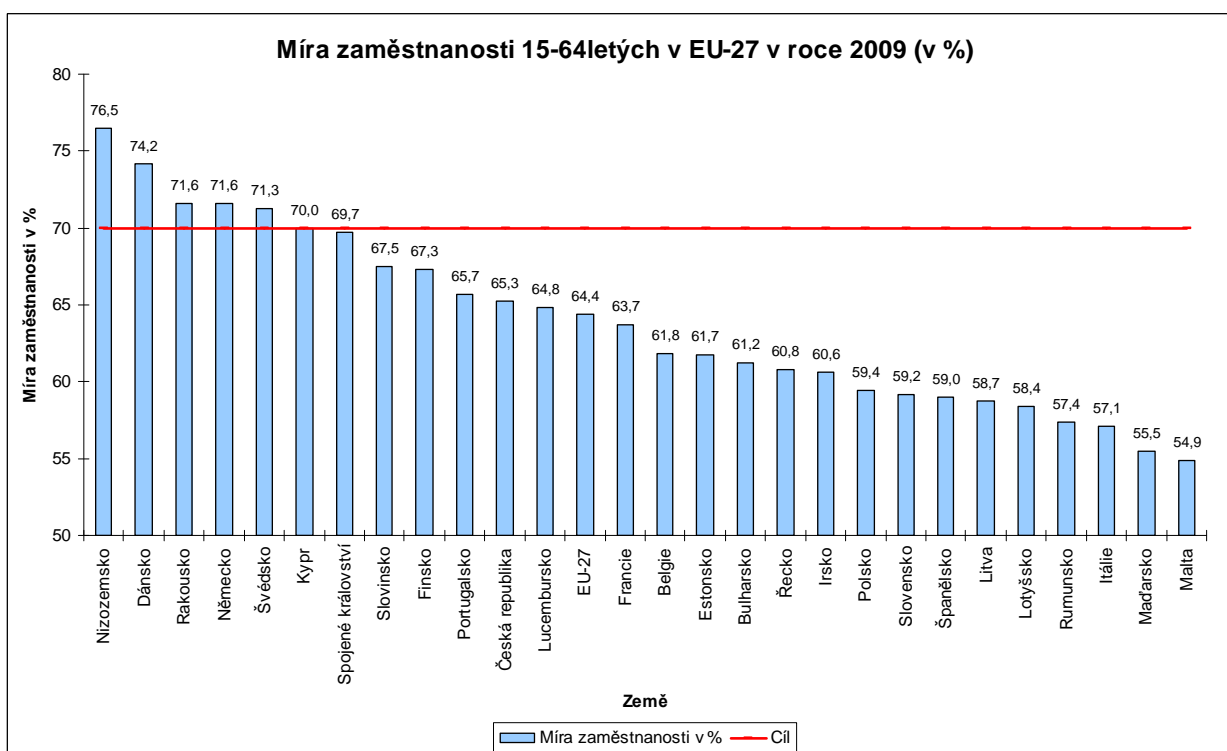
Dostupné z WWW: <http://www.evropskyrok.vlada.cz/assets/evropske-zalezitosti/dokumenty/Pozice_Strategie-EU-2020.pdf>

V tomto období je patrná silná orientace na MSP, což dokládá schválení Evropského aktu pro malé podniky, který by měl pomoci vytvořit prostředí příznivé pro jejich vznik a napomoci k růstu. Tato snaha byla patrná již v předchozích letech, když byl v roce 2000 schválen dokument Evropská charta pro malé podniky a v roce 2005 Moderní politika malých a středních podniků pro růst a zaměstnanost.

2.2.1.1 Hodnocení

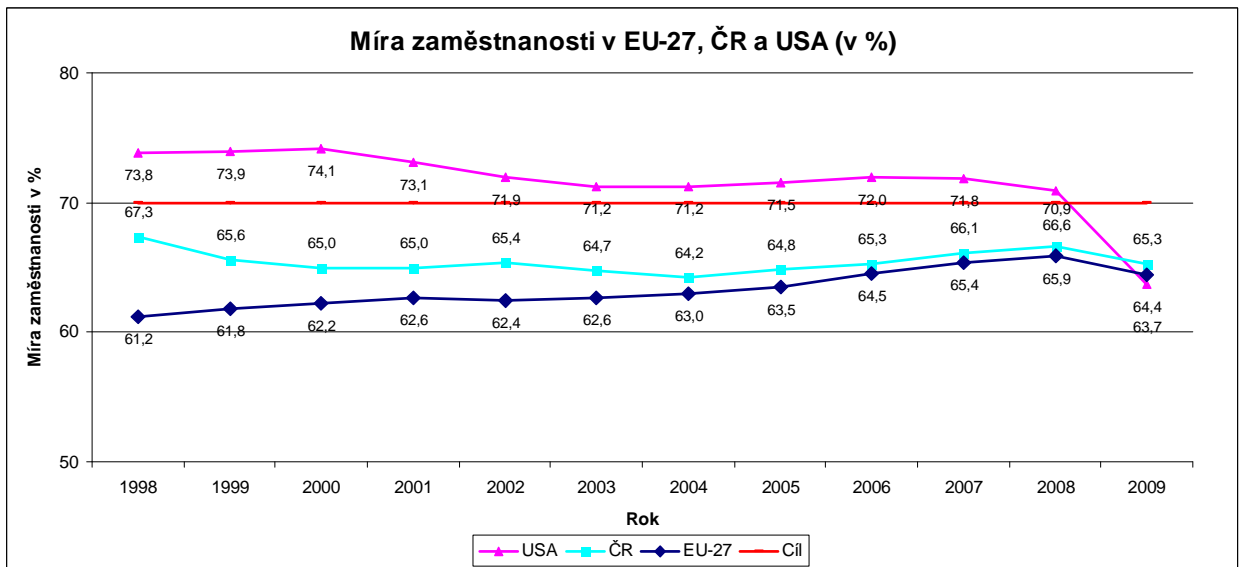
Cíl, který si EU v roce 2000 stanovila byl velmi odvážný a ani přes přehodnocení priorit se jí ho splnit nepodařilo.

Jedním z cílů bylo zvýšit míru zaměstnanosti na 70 %. Míra zaměstnanosti v roce 2008 dosáhla 66 % (v roce 2000 byla 62 %), ale později v důsledku globální hospodářské krize poklesla na 64,4 %. Míra nezaměstnanosti byla dokonce nejnižší za posledních 12 let. Ale v roce 2009 se opět zvýšila na 9,3 % v rámci celé EU a na 7,3 % za ČR. Extrémně vysoká byla nezaměstnanost v Lotyšsku, kde se vyšplhala až na 20 %, dále vysoké míry dosahovalo Španělsko (18,9 %), Estonsko (15,9 %) a Litva (15,8 %).

Graf 1: Míra zaměstnanosti ve skupině 15-64letých v EU-27 v roce 2009

Zdroj: Vlastní zpracování, Eurostat.

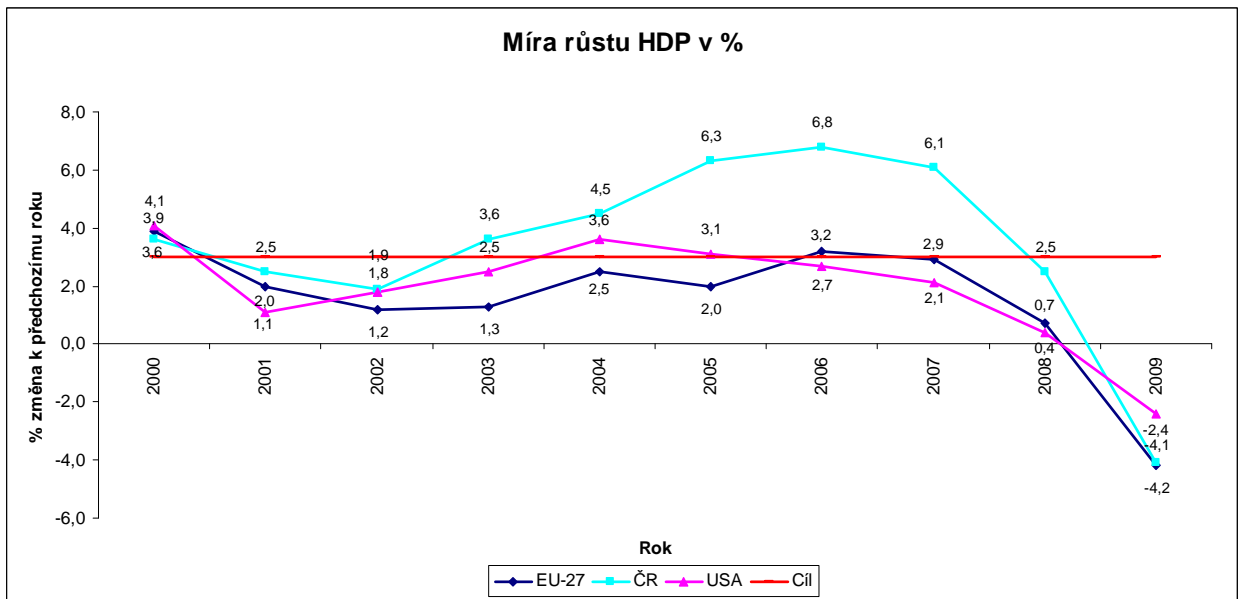

Graf 2: Vývoj míry zaměstnanosti v EU-27, ČR a USA v letech 1998 – 2009

Zdroj: Vlastní zpracování, Eurostat.

Lisabonská strategie si dále vytyčila, zvýšit průměrnou míru HDP na 3 %. Ekonomika zemí sedmadvacítky nakonec ukončila desetileté období strategie nejhorším výsledkem -4,2 %, ČR dopadla těsně pod Evropským průměrem s -4,1 %. Nutno dodat, že mezi jednotlivými členskými státy byly velké rozdíly. Zatímco Polsko vykázalo jako jediné plusovou hodnotu 1,7 %, Lotyšsko s neuvěřitelných -18 %. Nepodařilo se tedy sesadit USA z pozice nejvyspělejšího ekonomického uskupení a ještě dlouho se tak zřejmě nestane, rozdíl v HDP je stále větší než 20 %.

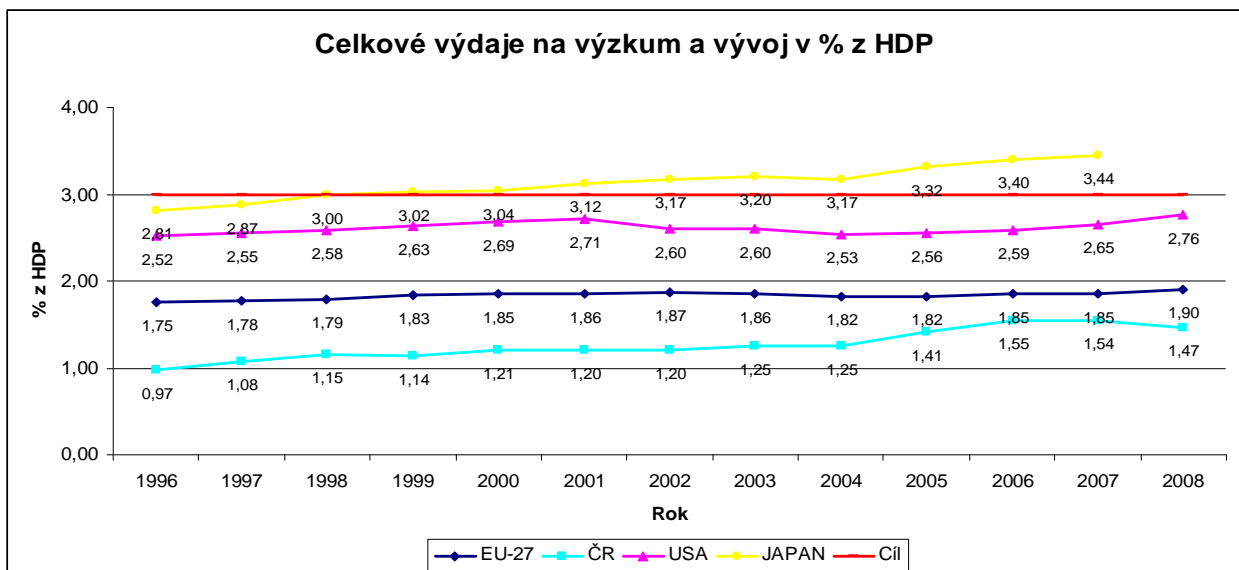
Současně nebyl splněn cíl ani z pohledu ekonomické dynamiky, zejména v porovnání s asijskými zeměmi jako je Čína. Mírný růst byl patrný v nových členských zemích, v Irsku a jistou dobu v Řecku. Velké západoevropské ekonomiky ale s výjimkou britské růstový potenciál nenaplnily.

Graf 3: Srovnání vývoje míry růstu HDP

Zdroj: Vlastní zpracování, Eurostat.

Jednou z priorit Lisabonské strategie bylo zvýšit celkové náklady na výzkum a vývoj v průměru za EU na 3 % z HDP. Zlepšily pouze nepatrně z 1,85 % v roce 2000 na 1,9 % v roce 2008. Výsledky Japonska v této oblasti se zdají téměř nedostižné, USA jsou také vysoko nad Evropským průměrem. V ČR se výdaje na výzkum a vývoj pohybují okolo 1,26 %, konkrétně v roce 2008 činily 54,1 mld., což představuje 1,47 % z HDP. Data za rok 2009 bohužel nejsou zatím dostupná.

Graf 4: Celkové výdaje na výzkum a vývoj vyjádřené v % z HDP

Zdroj: Vlastní zpracování, Eurostat.

Kritických hlasů na adresu společné strategie pro zvýšení konkurenceschopnosti zazněla celá řada. Prohlásit však tuto snahu za zbytečnou by bylo příliš zjednodušující. Společná strategie může být efektivnější při řešení dlouhodobých makroekonomických a strukturálních problémů jako jsou např. stárnutí obyvatelstva a globální oteplování. Podporou společných opatření řešících tyto dlouhodobé výzvy otevřela nové možnosti.

V řadě oblastí došlo díky Lisabonské strategii ke zlepšení. Např. v oblasti harmonizace legislativy; tvorby pracovních míst a zaměstnanosti, kde by EU svých cílů pravděpodobně dosáhla, nebýt světové finanční krize, která hluboce a trvale ovlivnila chod všech států unie. Na druhou stranu mohou mít pravdu i odpůrci společné strategie, kteří argumentují tím, že každý stát má odlišné potřeby, odlišná slabá místa a proto by měl svoji hospodářskou politiku koordinovat sám. Důležitý je také fakt, že od roku 2000 se EU z původních 15 členských států rozšířila na 27, Eurozóna se rozšířila z 12 zemí v roce 1999 na 16 zemí, euro se stalo druhou nejdůležitější světovou měnou. A nejen EU, ale celý svět prošel během posledních deseti let nevyhnutelnými změnami, kterých bylo více a které proběhly jinak, než kdysi předvídali analytici, tvůrci politik a politikové. Můžeme jen doufat, že se z tohoto vývoje poučili a vzali jej v úvahu při přípravě nové strategie EU2020.

2.2.2 EU2020

Končící Lisabonskou strategii 2000 nahradí strategie „Evropa 2020. **Strategie pro inteligentní, udržitelný a inkluzivní růst.**“. Do podoby této strategie měli možnost promluvit i členské státy a její přesná podoba by měla být známá v červnu tohoto roku. Zatím jsou známy tři hlavní mechanismy hospodářského růstu, které je třeba prosadit pomocí konkrétních opatření na úrovni EU a jednotlivých členských státech:¹²

- inteligentní růst: rozvíjet ekonomiku založenou na znalostech a inovacích,
- udržitelný růst: podporovat konkurenceschopnější a ekologičtější ekonomiku méně náročnou na zdroje,
- růst podporující začlenění: podporovat ekonomiku s vysokou zaměstnaností, jež se bude vyznačovat sociální a územní soudržností.

¹² Evropská komise. EU2020: Strategie pro inteligentní a udržitelný růst podporující začlenění. [online]. 3.3.2010, [cit. 13.4.2010]. Dostupný z WWW: <http://ec.europa.eu/eu2020/pdf/1_CS_ACT_part1_v1.pdf>

Současná hospodářská krize nemá v naší generaci obdoby. Stabilní hospodářský růst a zvyšování počtu pracovních míst, jehož jsme byli svědky v posledním desetiletí, byly zmařeny – v roce 2009 klesl HDP o 4 %, průmyslová výroba se snížila na úroveň 90. let 20. století a počet nezaměstnaných nyní dosáhl 23 milionů, což je 10 % výdělečně činného obyvatelstva EU. Krize silně postihla miliony občanů a odhalila některé zásadní nedostatky naší ekonomiky. Rovněž významně zkomplikovala snahy o zabezpečení budoucího hospodářského růstu. Stále citlivý stav našeho finančního systému je překážkou na cestě k hospodářskému oživení, jelikož podniky a domácnosti mají problémy s půjčkami, výdaji a investicemi. Veřejné finance byly značně zasaženy: průměrný schodek činí 7 % HDP a úroveň zadlužení přesáhla 80 % HDP – dva roky krize tak zmařily dvacet let fiskální konsolidace. Náš růstový potenciál během krize poklesl na polovinu. Mohlo by se stát, že mnoho investičních plánů, talentů a nápadů přijde nazmar kvůli nejistotě, stagnující poptávce a nedostatku finančních prostředků.

2.3 Nástroje pro zlepšení podnikatelského prostředí

Kvalitou podnikatelského prostředí se v České republice zabývá velké množství vládních i nevládních organizací. Jejich působnost často pokrývá celé území ČR, a mají proto strategický vliv na utváření podnikatelského prostředí v ČR.

Rada pro rozvoj podnikatelského prostředí (RRPP)

Byla zřízena v roce 2007 jako poradní orgán pod MPO. Složení podnikatelské rady je unikátní. Z 26 členů tvoří polovinu zástupci podnikatelské sféry a podnikatelských svazů, druhou polovinu zástupci jednotlivých resortů a centrálních orgánů státní správy. Svou činnost soustřeďuje do několika tematických oblastí¹³:

- zpracovává návrhy řešení problémů v oblasti podnikatelského prostředí v České republice a jeho kompatibility s EU,
- připravuje konkrétní návrhy pro tvorbu koncepčních materiálů v oblasti rozvoje podnikatelského prostředí a jeho podpory,

¹³ Statut a jednací řád Podnikatelské rady - [online] - [12.4.2010]. Dostupné z WWW:

<<http://193.84.99.17/dokument31389.html>>

- definuje problémy v oblasti spolupráce podnikatelů se státní správou a předkládá návrhy řešení identifikovaných problémů v této oblasti se zvláštním zřetelem na malé a střední podniky,
- dává doporučení k efektivnímu využití veřejných prostředků a prostředků z fondů Evropské unie za účelem zlepšení podnikatelského prostředí a za účelem rovnoměrného využití přínosů ekonomického rozvoje,
- spolupracuje s ostatními Poradními a pracovními orgány vlády, tak aby docházelo k jednotnému a souvislému rozvoji.

Výstupy pracovních skupin jsou pravidelně diskutovány v plénu, ve kterém zasedají čelní zástupci státní správy, zaměstnanců, zaměstnavatelů a terciárního vzdělávání. RRPP tak usiluje prostřednictvím spolupráce státní administrativy s reprezentanty soukromého sektoru o vytváření kvalitních podmínek pro podnikání v ČR na základě společně přijímaných řešení.

Podpora podnikání

Programy podpory jsou v největší míře směřovány na MSP. Je to logické, protože tvoří 99 % všech podniků EU a zaměstnávají dvě třetiny lidí v soukromém sektoru, jsou tak klíčovým prvkem evropské ekonomiky. Z povahy MSP vyplývá spousta kladných vlastností: vytváří pracovní místa, dokáží pružně reagovat na nové technologie, změny na trhu a velmi dobře se orientují v konkurenčním prostředí. Ale na druhé straně jsou velmi citlivé na změny podnikatelského prostředí, mnohem častěji než velké podniky se potýkají s nedostatkem finančních prostředků, obtížným přístupem k novým technologiím a technickému vybavením podniku, s často chybějícími manažerskými zkušenostmi. Proto se EU i jednotlivé státy snaží nabídnout podnikatelským subjektům jako kompenzaci soubor nástrojů, který jim má usnadnit podnikání a napomoci k tomu, aby se staly konkurenceschopnými jak na domácím, tak i zahraničním trhu.

V ČR je funguje systém podpor v různých podobách od roku 1992. Během této doby bylo do roku 2008 ze státního rozpočtu rozděleno 50 153 mil. Kč. V 90. letech došlo díky privatizaci ke značným změnám ve struktuře a rozložení MSP, na což musela podpora reagovat. V současné době je zabezpečována různými agenturami, institucemi, odbornými a podnikatelskými organizacemi, které nabízejí své služby zdarma nebo za zvýhodněných podmínek, protože jsou dotovány státem. Podpora se dá zobecnit na informační, materiální a finanční.

Udělování podpor se řídí zákonem č. 47/2002 Sb., o podpoře malého a středního podnikání, zákonem č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a č. 59/2000 Sb., o veřejné podpoře.

Dalšími důležitými předpisy jsou nařízení Komise (ES) č. 70/2001, o použití článků 107 a 88 Smlouvy o ES, které stanoví maximální míry podpory; nařízení Komise (ES) č. 68/2001, o použití článků 107 a 88 Smlouvy o ES u poskytování podpor na vzdělávání; nařízení Komise (ES) č. 1628/2006, o použití článků 107 a 88 Smlouvy na vnitrostátní regionální investiční podporu; a nařízení Rady (ES) č. 1698/2005, o podpoře pro rozvoj venkova z Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova. Nařízení Komise (ES) č. 800/2008 vymezuje oblasti veřejné podpory slučitelné se společným trhem.

Nejvýznamnějšími institucemi pro zajišťování podpor podnikání jsou organizace pod záštitou Ministerstva průmyslu a obchodu CzechInvest a CzechTrade. Mají především poskytovat zvýhodněné poradenství malým a středním podnikatelům. A z finančních institucí Českomoravská záruční a rozvojová banka, a.s. (ČMZRB), Česká exportní banka, a. s. (ČEB), Exportní garanční a pojišťovací společnost, a. s. (EGAP).

Národní programy podpory podnikání

Se vstupem ČR do EU vznikla nutnost posílit konkurenceschopnost českých podnikatelů. To měly zajistit formou záruk za bankovní úvěry, bezúročných úvěrů, příspěvků a dotací Národní programy podpory podnikání vyhlášené Ministerstvem průmyslu a obchodu. Od roku 2004 bylo postupně vyhlášeno celkem 13 programů na podporu MSP, v níž bylo rozděleno celkem 20 540 mil Kč (do r. 2008) Kč. Od roku 2008 je s ohledem na unijní program podpory z OP Podnikání a inovace rozdělování podpor pozastaveno. Ministerstvo průmyslu a obchodu Národní programy nevyhlašuje, pouze se podílí na spolufinancování zmíněného OP. Z hlediska MSP jde o citelnou ztrátu, protože mnoho z nich nesplňuje podmínky proto, aby mohly žádat o prostředky z OPPI. Na programovací období 2007 – 2013 připravila ČR celkem 24 OP. Nejvýznamnější je OP Podnikání a inovace realizovaný pod cílem Konvergence.

Resortní program podpory podnikání

Vedle národních programů hrají významnou roli ještě podpůrné programy jednotlivých ministerstev. Podpory poskytuje Ministerstvo průmyslu a obchodu, Ministerstvo práce a sociálních věcí, Ministerstvo pro místní rozvoj, Ministerstvo zemědělství.

2.4 Konkurenční výhoda

Konkurenční výhoda je výraz, který s pojmem konkurenceschopnost zcela určitě souvisí. Každá země získává na základě svých charakteristik určitý typ konkurenční výhody, který v delším časovém horizontu ovlivňuje konkurenceschopnost domácí ekonomiky na světových trzích. Současně ale také platí, že ekonomická úroveň dosažená domácí ekonomikou má vliv na zdroje a charakter konkurenční výhody. Z toho tedy vyplývá, že zdroje i typy konkurenční výhody se mohou v závislosti na dosaženém stupni vývoje dané země v čase měnit.

Obvykle se rozlišuje cenově–nákladová a kvalitativně založená konkurenční výhoda. **Cenově–nákladová** konkurenční výhoda je charakteristická pro méně rozvinuté země a je založena převážně na nízkých mzdách a podhodnocené měně. Pro vyspělejší země i pro země úspěšně konvergující k vyspělým ekonomikám je ale charakteristické poměrně prudké zhodnocování domácí měny, cenově–nákladová konkurenční výhoda tedy v těchto zemích není udržitelná.

Kvalitativně založená konkurenční výhoda má hlavní význam především ve své dlouhodobé udržitelnosti. Pro neustálý vývoj kvalitativně založené konkurenční výhody je nezbytné především soustavné zlepšování technologické úrovně dané ekonomiky. Nejvyspělejší země, patřící mezi tzv. technologické vůdce, svou technologickou úroveň zvyšují vlastními inovačními aktivitami. Ekonomiky méně vyspělé využívají k dohánění vyspělejších zemí především přejímání již zavedených technologií těchto zemí.

2.4.1 Konkurenční výhoda ČR

Na pozici České republiky na mezinárodním trhu zboží a služeb má dominantní vliv několik faktorů. Především je to silná tradice průmyslové výroby v kombinaci s relativně kvalifikovanou a vůči vyspělým tržním ekonomikám levnou pracovní silou. Podstatná je také geografická poloha České republiky, díky níž je považována za logistické centrum Evropy. Za další významné vlivy lze považovat participaci na volném trhu Evropské unie, politickou stabilitu a relativně liberální podnikatelské prostředí.

V posledních letech však Česká republika a další středoevropské členské země EU čelí výzvě ještě „levnějších“ konkurentů, jak v rámci nových členských zemí (Rumunsko, Bulharsko), tak v blízkých východních zemích (Ukrajina), a konečně v globálním měřítku i konkurenci velkých asijských zemí, zejména Číny. V porovnání s těmito zeměmi je výše pracovních nákladů v nových členských zemích nekonkurenceschopná. Jedinou možností, jak si uchovat i do budoucna svou pozici na mezinárodním trhu, je postupný přechod od nákladově ke kvalitativně

založené konkurenční výhodě, která je méně citlivá na změny v relativních cenových a mzdových relacích.

2.5 Měření konkurenceschopnosti

Vzhledem k obtížné měřitelnosti konkurenceschopnosti na makroekonomické úrovni je zcela logicky patrná snaha o nalezení co nejvhodnějších komplexních ukazatelů. Motivem tohoto úsilí je myšlenka, že čím více kritérií je k hodnocení konkurenceschopnosti použito, tím věrohodnější by získaný výsledek měl být.

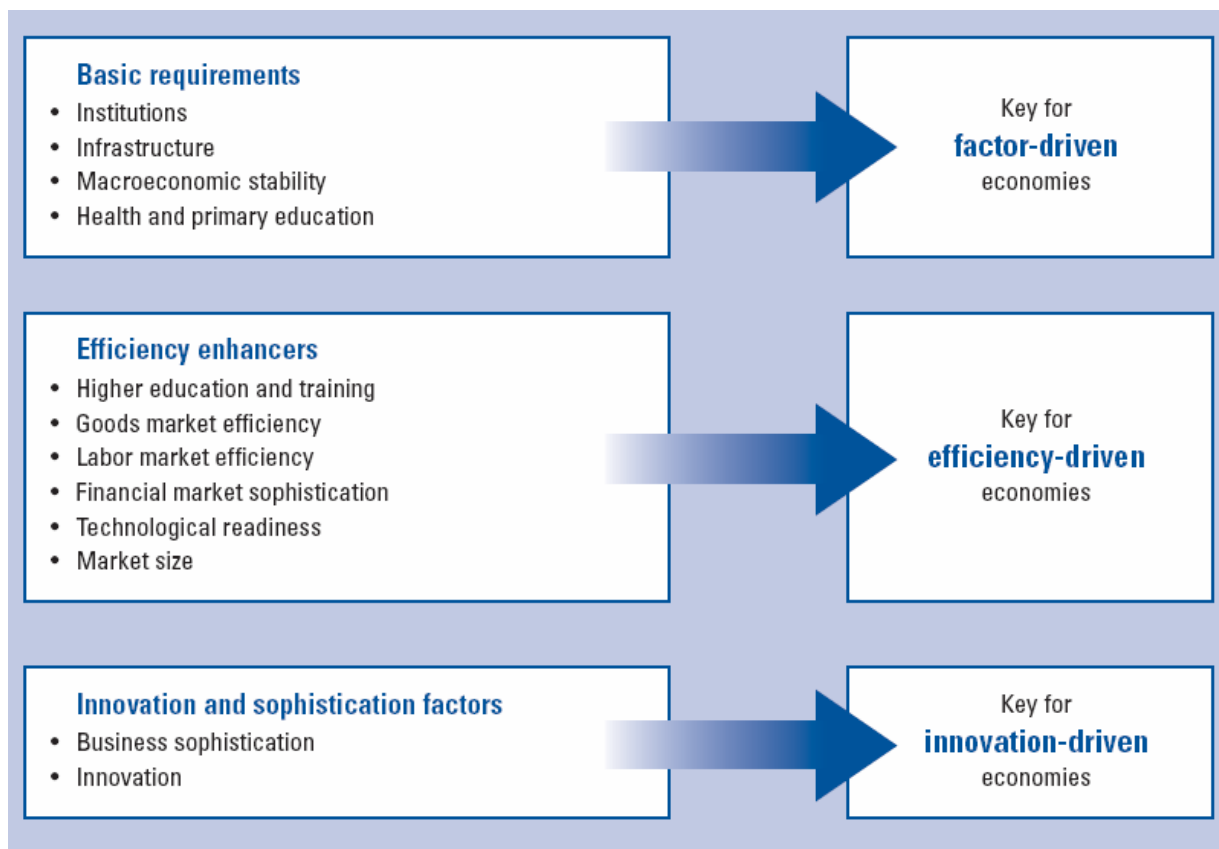
Můžeme rozlišit konkurenceschopnost makroekonomickou a mikroekonomickou. Dříve byla makroekonomická konkurenceschopnost synonymem pro exportní schopnost dané země. Důležitým ukazatelem pro porovnávání konkurenceschopnosti tak byl podíl země na mezinárodním obchodu. Dnes naopak převažuje spíše agregátní pojetí, při němž je kladen důraz na zvyšování příjmů obyvatel spíše než na exportní výkonnost. Mikroekonomickou konkurenceschopností se myslí sofistikovanost firem a jejich operačních postupů a strategií a kvalita mikroekonomického podnikového prostředí.

V posledních letech jdou v rámci sledování konkurenceschopnosti velmi do popředí tzv. multikriteriální ukazatele, které zahrnují škálu dílčích ukazatelů z celé řady oblastí, a to nejen čistě ekonomických. Velkou výhodou takto vzniklých ukazatelů je jejich komplexnost. Zahrnují totiž takřka vše, co je použitelné. To může být do jisté míry jejich slabina, neboť se spoléhají nejenom na měřitelná (tvrdá) data, ale také na různé kvalitativní jevy (měkká data), které je nutné sledovat na základě dotazníkových šetření. Nicméně metodologie jejich vytváření je již dnes velmi propracovaná, lze se tudíž na jejich výsledky spolehnout.

Hodnocením konkurenceschopnosti zemí se zabývá celá řada institucí, mezi nimiž jsou nejvíce uznávanými ročenky konkurenceschopnosti dvou organizací.

2.5.1 Světové ekonomické fórum

World Economic Forum (WEF) pravidelně vydává svůj **Global Competitiveness Report**. Každoročně tak poskytuje srovnání konkurenceschopnosti národních ekonomik již od roku 1979. Dnes zahrnuje již 133 ekonomik. WEF používá Business Competitiveness Index (BCI) a Global Competitiveness Index (GCI), který je sestavován z vážených průměrů indikátorů konkurenceschopnosti, které jsou seskupeny do dvanácti pilířů a ty poté tvoří 3 skupiny subindexů:

Obrázek 1: Rozdělení pilířů GCI do tří subindexů podle vývojového stádia ekonomiky

Zdroj: WEF 2009 - 2010

GCI zohledňuje různou ekonomickou vyspělost zemí. Odlišuje důležitost jednotlivých faktorů, podle stádia ekonomické vyspělosti dané země. Rozlišuje tato stádia vývoje: faktorově tažená ekonomika, výkonnostně tažená ekonomika a inovačně tažená ekonomika. Všechny pilíře GCI jsou potom rozčleněny do tří subindexů, z nichž každý je rozhodující pro jedno konkrétní stádium vývoje.

Váhy tří hlavních subindexů v každé z fází vývoje (v %)			
Subindex	Hospodářství poháněná základními zdroji	Hospodářství poháněná efektivností	Hospodářství poháněná inovacemi
Základní požadavky	60	40	20
Zvyšující se produktivita	35	50	50
Inovační a sofistikované faktory	5	10	30

Tabulka 1: Váhy tří hlavních subindexů pro každou fázi vývoje

Zdroj: <http://www.wef.org> 2009 - 2010, vlastní úpravy.

Hospodářství poháněná základními zdroji (factor-driven):

V této fázi země těží ze svého faktorového vybavení, především nízké ceny práce a ostatních vstupů (energií). Častým jevem je zde podhodnocená měna. Řadí se sem např. Bangladéš, Indie, Vietnam nebo Nepál a většina afrických zemí.

Hospodářství poháněná efektivností (efficiency-driven):

Efektivnost je určována produktivitou, která už není dána pouze nízkou cenou výrobků, ale především kvalitou a efektivními výrobními postupy. Zásadní je také technologická vyspělost. Do této kategorie spadá např. Albánie, Jamajka, Srbsko nebo Tunis.

Hospodářství poháněná inovacemi (innovation-driven):

Klíčovým faktorem je schopnost vyrábět inovativní výrobky a služby za použití nejpokročilejších metod. Země v této kategorii by měly své konkurenční výhody rozvíjet zejména v oblasti inovací, podnikatelského a investičního prostředí. Mezi tyto nejvyspělejší země se řadí i ČR a země EU-15, USA, Kanada, Japonsko atd.

Index BCI hodnotí země podle jejich mikroekonomické konkurenceschopnosti. Konkurenční sílu země posuzuje podle dvou subindexů: podle kvality podmínek pro podnikání v dané zemi a podle strategií a provozu společností. Dále tento index hodnotí také udržitelnost prosperity dosažené konkrétní zemí.

V závěrečné kapitole si budeme jednotlivé pilíře konkurenceschopnosti analyzovat.

2.5.2 Mezinárodní institut pro rozvoj managementu

Ročenku konkurenceschopnosti publikuje také International Institute for Management Development (IMD). Ten od roku 1989 publikuje World Competitiveness Yearbook. Poskytuje komplexní zprávu o konkurenceschopnosti zemí, hodnotí a analyzuje národní prostředí, vytváří a dále podporuje podmínky pro konkurenceschopnost podniků.

Hodnocení je založeno ze dvou třetin na tvrdých datech (převzatých od mezinárodních a regionálních organizací i soukromých institucí) a z jedné třetiny na měkkých datech. Stanovuje pořadí 57 národních a regionálních ekonomik. Využívá přitom 329 kritérií rozdělených podle faktorů ovlivňujících konkurenceschopnost do čtyř skupin: ekonomická výkonnost, efektivnost

vlády, efektivnost podniků, infrastruktura. Ty jsou poté děleny do pěti dalších podskupin, které se skládají z jednotlivých kritérií.

Faktory konkurenceschopnosti a jejich kritéria	
Economic performance faktory týkající se makroekonomického hodnocení ekonomiky	Domácí ekonomika Mezinárodní obchod Mezinárodní investice Zaměstnanost Ceny
Efektivita vlády faktory určují rozsah, ve kterém jsou vládní politiky nápomocné konkurenceschopnosti	Veřejné finance Fiskální politika Institucionální rámec Podnikatelská legislativa Sociální rámec
Efektivita podniků faktory udávající rozsah, v jakém podniky vystupují navenek inovačně, ziskově a zodpovědně k prostředí	Produktivita Trh práce Finance Praktiky managementu Postoje a hodnoty
Infrastruktura faktory určují rozsah, ve kt. základní, technologické, vědecké a lidské zdroje uspokojují potřeby podnikání	Základní infrastruktura Technologická infrastruktura Vědecká infrastruktura Zdraví a životní prostředí Vzdělání

Tabulka 2: Faktory konkurenceschopnosti a kritéria

Zdroj: Vlastní zpracování.

Podle IMD mezi sebou jednotlivé národy soutěží z toho důvodu, aby si byly schopny zabezpečit a udržet rostoucí životní standard. Jako jakýsi návod pro všechny země stanovil IMD deset tzv. zlatých pravidel konkurenceschopnosti. Jejich znění je následující: vytvoření stabilního a předvídatelného právního prostředí, pružná ekonomická struktura, investice do tradiční a technologické infrastruktury, podpora soukromých úspor a domácích investic, aktivní strategie na mezinárodních trzích a přitažlivost pro přímé zahraniční investice, zaměření na kvalitu, rychlost a transparentnost veřejné správy, udržování efektivního vztahu mezi úrovní mezd, produktivitou a zdaněním, udržování sociálního systému snižováním mzdových nerovností

a posilování střední třídy, vysoké investice do vzdělání včetně celoživotního vzdělávání pracovní síly, vyváženost globalizace a zachování hodnotového systému obyvatel.¹⁴

2.5.3 Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj

Hodnocením konkurenceschopnosti se pravidelně zabývá také OECD. Orgány OECD poskytují indikátory relativní konkurenceschopnosti zemí založené na bázi vývoje exportních cen, jednotkových pracovních nákladů, indexu spotřebitelských cen a reálného efektivního směnného kurzu.

Měření konkurenceschopnosti rozděluje OECD do čtyř oblastí. Zajímá se o importní a exportní konkurenceschopnost, o celkovou konkurenceschopnost a o konkurenceschopnost v rámci INTERLINK modelu.

2.5.4 Ročenka konkurenceschopnosti České republiky¹⁵

Posledních pět let pravidelně vychází Ročenka konkurenceschopnosti ČR, jako společné dílo dvou výzkumných center - Centra ekonomických studií Vysoké školy ekonomie a managementu (CES VŠEM) a Národní observatoře zaměstnanosti a vzdělávání Národního fondu (NVF).

Pojetí ročenky vychází z předpokladu, že ve vyspělejších zemích je souhrnná ekonomická výkonnost ve stále větší míře odrazem významu znalostně založených aktivit a jejich ekonomických a společenských efektů. Úspěšný přechod na znalostně založenou ekonomiku (který představuje náročnou výzvu zejména pro nové členské země Evropské unie) vyžaduje zvýšení kvalitativních vstupů a efektivnosti jejich využití ve stabilním ekonomickém rámci. Významnou podmínkou úspěšnosti těchto mechanismů a procesů je odpovídající institucionální kvalita vytvářená soukromými i veřejnými ekonomickými subjekty a odpovídající politická podpora.

Ročenka se při hodnocení konkurenceschopnosti české ekonomiky soustřeďuje na pět jejích klíčových aspektů – růstovou výkonnost a stabilitu, institucionální kvalitu, strukturální konkurenceschopnost, inovační výkonnost a kvalitu lidských zdrojů. Specifický důraz je přitom kladen na globální kontext konkurenceschopnosti.

¹⁴ http://www.imd.ch/research/centers/wcc/competitiveness_fundamentals.cfm

¹⁵ <http://www.vsem.cz/rocenka-ces-vsem.html>

3 HODNOCENÍ KONKURENCESCHOPNOSTI

Na předchozích stranách jsme se přesvědčili o moderním trendu měření konkurenceschopnosti, pojmy a souvislosti, které jsme si přiblížili nám nyní umožní správně pochopit indikátory konkurenceschopnosti. Úkolem této kapitoly je tedy pokusit se, za využití některých kritérií uvedených v předchozí části, posoudit konkurenční schopnost České republiky a zhodnotit její postavení v rámci Evropské unie (EU-27).

3.1 Analýza pilířů konkurenceschopnosti

V této části budu pracovat s 12 pilíři národní konkurenceschopnosti dle vymezení Světového ekonomického fóra: Instituce, Infrastruktura, Makroekonomická stabilita, Zdraví a základní vzdělání, Vyšší vzdělávání a odborná kvalifikace, Efektivita vnitřního trhu, Efektivita trhu práce, Efektivita finančních trhů, Technologické prostředí, Velikost trhu, Podnikatelské prostředí a Inovace. Zprávy konkurenceschopnosti pracují s dvojitým typem dat. Tvrdá data jsou získávána ze spolehlivých mezinárodních nebo národních zdrojů, tzv. měkká data byla získána průzkumem. Otázky, na které firmy odpovídaly, naleznete v Příloze č. 1. Data jsou dále přepočítávána podle vah, jak jsme si již popsali v předchozí kapitole.

3.1.1 Instituce

Kvalita institucionálního prostředí působí jako dlouhodobý faktor ekonomické výkonnosti. Zahrnuje právní a politický systém, demografické změny, vnímání korupce a ekonomické svobody. Konkrétní hodnocené kategorie uvádím v následující tabulce.

Instituce	Indikátory	Pořadí v rámci 133 zemí
Veřejné instituce	Vlastnická práva	55
	Ochrany duševního vlastnictví	46
	Zneužívání veřejných prostředků	91
	Důvěra veřejnosti k politikům	115
	Nezávislost soudu	61
	Protekciónářství při rozhodování vládních činitelů	104
	Plytvání veřejnými prostředky	87
	Nařízení vlády	114
	Účinnost právního rámce při řešení sporů	80

Soukromé instituce	Účinnost právního rámce v náročných předpisech		70
	Průhlednost vlády politiky		103
	Obchodní náklady terorismu		16
	Obchodní náklady zločinu a násilí		28
	Organizovaný zločin		41
	Spolehlivost policejních služeb		81
	Etické chování firem		74
	Síla auditu a výkaznictví		41
	Účinnost ve správních radách firem		21
	Ochrana zájmů menšinových akcionářů		88
Celková hodnota indexu		3,9	62

Tabulka 3: Hodnocení institucí ČR

Zdroj: WEF, Global Competitiveness Report 2009-2010.

Poznámka: konkurenční výhoda, konkurenční nevýhoda

Veřejné mínění o celém institucionálním prostředí v ČR není moc dobré. Výše uvedené hodnocení to jenom potvrzuje. V rámci zemí sedmadvacítky obsadila ČR 20. příčku. Vůbec nejhůře z hodnocených ukazatelů vyznívá důvěra veřejnosti v politiku, k nařízením vlády a průhlednosti hospodářské politiky vlády. Dlouhodobým problémem je korupce. Tento faktor může zásadně snižovat důvěryhodnost země pro zahraniční investory a efektivnost využívání zdrojů. Lépe působí ČR pouze v oblasti bezpečnosti. V celkovém hodnocení 133 zemí obsadila v této oblasti 62 pozici.

Suverénně nejlépe vycházejí z této části hodnocení severské země Švédsko, Dánsko a Finsko následované Lucemburskem. Ve všech ukazatelích se objevovaly na prvních příčkách, pouze v nadměrné regulaci a plýtvání veřejnými prostředky mají menší slabinu.

Z této části průzkumu je vidět, že všechny tyto ukazatele jsou důležité pro tvorbu konkurenceschopného podnikatelského prostředí, i kdyby to mělo být za cenu mírné přeregulovanosti. ČR ve fázi transformace neprovedla dostatečné množství reforem, které by jí zajistily transparentní fungování veřejné správy a soudnictví, což má za následek snížení důvěry v politický systém. Korupce je jen důsledkem těchto jevů. V oblasti soudnictví se začínají prosazovat snahy o zkrácení soudních řízení. Veřejná správa se snaží zjednodušit svou agendu a zpřístupnit své služby občanům zavedením datových schránek, kontaktním místem Czech-Point nebo zjednodušením zajištění elektronického podpisu.

3.1.2 Infrastruktura

Infrastruktura je páteří všech ekonomických aktivit. Kvalita propojení jednotlivých regionů má zásadní vliv na ekonomický růst země. Zvláště v prostředí jednotného vnitřního trhu.

Infrastruktura	Indikátory	Pořadí v rámci 133 zemí
Celková infrastruktura	Kvalita celkové infrastruktury	52
	Kvalita silnic	79
	Kvality železniční infrastruktury	24
	Kvalita přístavní infrastruktury	65
Konkrétní infrastruktura	Kvalita infrastruktury letecké dopravy	24
	Volné sedadlo na kilometry za týden *	57
	Kvalita dodávek elektrické energie	19
	Telefonní linky *	59
Celková hodnota indexu		4,3
		48

Tabulka 4: Hodnocení infrastruktury ČR

Zdroj: WEF, Global Competitiveness Report 2009-2010.

Poznámka: □ konkurenční výhoda, ■ konkurenční nevýhoda, * tvrdá data

Kvalita infrastruktury v ČR je na evropské úrovni průměrná, podprůměrná je kvalita silnic. Celkově je hodnocena na 48. místě vedle Číny a Chorvatska. V rámci EU zaujímá 19. místo, nejlépe Řecko, Irsko a Itálie. Ze států EU nejlépe dopadlo Německo (celosvětově na 1. příčce), Francie (celosvětově na 3. příčce a Rakousko (9. příčka).

Hustota dopravní infrastruktury je v ČR srovnatelná se západní Evropou, ale zaostáváme co do počtu dálnic a jejich kvality. Spolu s Belgií má ČR nejhustší železniční síť, ale chybí jí vysokorychlostní tratě. Stále důležitější pozici má v této kategorii internet, bohužel v jeho využívání ČR stále značně zaostává.

ČR by měla těžit ze své výhodné geografické polohy. Nejvýznamnější vazby co se zahraničního obchodu týče má ČR se svými sousedy. Export je tradičně silně orientován na Německo (65 %), Slovensko (15 %), Rakousko (11 %) a Polsko (9 %).

3.1.3 Makroekonomická stabilita

Udržitelného vývoj ekonomiky lze docílit pouze za předpokladu zdravých veřejných financí. Ty jsou například také podmínkou vstupu do Eurozóny. Měří se výhradně tzv. tvrdými daty.

Makroekonomická stabilita	Indikátory		Pořadí v rámcí 133 zemí
		Přebytek / deficit*	
	Národní míra úspor *		60
	Inflace *		50
	Úrokový diferenciál *		54
	Vládní dluh *		62
Celková hodnota indexu		5	43

Tabulka 5: Hodnocení makroekonomické stability ČR

Zdroj: WEF, Global Competitiveness Report 2009-2010.

Poznámka: konkurenční výhoda, konkurenční nevýhoda, * tvrdá data

Hodnocení makroekonomické stability vedou Kuvajt, Alžírsko a Brunej. Je to proto, že ve srovnání s evropskými státy nekladou takový důraz na sociální systém, což by více zatížilo jejich státní rozpočet.

V celkovém hodnocení obsadila ČR pěkné 43 místo. A to například i díky zadlužení ČR. Její rozpočtový schodek ve výši 1,5 % HDP a státní dluh ve výši 29,8 % HDP, totiž patří v Unii k těm nejnižším. Přesto je Česko jedinou zemí, kde za posledních 10 let vzrostlo zadlužení o 100 %. Většina evropských států využila léta ekonomického růstu ke snižování vládního dluhu. Analytici odhadují, že do konce roku 2010 by mohl dosáhnout až 40,8 %. Průměrný rozpočtový deficit v EU loni vzrostl na 2,3 % HDP (z 0,8 % HDP v roce 2007) a v Eurozóně na 1,9 % HDP (z 0,6 % HDP v roce 2007).

V Eurozóně průměrná výše státních dluhů loni vzrostla na 69,3 % HDP z 66 % HDP v roce 2007, přičemž sama EU si stanovila za jedno z pravidel přijetí eura dluh, který nepřesáhne 60 % HDP. V celé evropské sedmadvacítce průměrná výše státního dluhu vzrostla na 61,5 % HDP z 58,7 % HDP. V zadlužení domácností je na tom ČR s 27 % relativně dobře. Úspory domácností ve výši 2,5 bilionů Kč výrazně převýšily dluh 1 bilion Kč.

ČR se zavázala, že bude usilovat o plnění konvergenčních podmínek, podmiňujících vstup do Eurozóny. Měla by se tedy dosahovat max. 60 % zadlužení a 3 % deficitu veřejného rozpočtu na HDP. To bude ale čím dál těžší, pokud nedojde k reformě důchodového a zdravotního systému, která by byla řešením dlouhodobého problému stárnutí populace. Kritérium stability cenové hladiny se ČR i přes tendence k posilování koruny, daří plnit.

3.1.4 Zdraví a základní vzdělání

Zdraví a základní vzdělání	Indikátory	Pořadí v rámci 133 zemí
Zdraví	Obchodní dopad malárie	1
	Výskyt malárie *	1
	Obchodní dopad tuberkulózy	50
	Onemocnění tuberkulózou *	21
	Obchodní dopad HIV / AIDS	58
	Rozšířenost HIV *	15
	Kojenecká úmrtnost *	3
	Průměrná délka života *	37
Základní vzdělání	Kvality základního vzdělávání	17
	Základní vzdělávání *	76
	Výdaje na vzdělání *	68
Celková hodnota indexu		5,9
		33

Tabulka 6: Hodnocení zdraví a základního vzdělání ČR

Zdroj: WEF, Global Competitiveness Report 2009-2010.

Poznámka: □ konkurenční výhoda, ■ konkurenční nevýhoda, * tvrdá data

Dobré zdraví je jedním ze základních měřítek životní úrovně, ze kterého lze usuzovat kvalitu života dané populace. Je také důležité z pohledu státu, protože lidem umožňuje být dlouho ekonomicky aktivní.

Z mezinárodního srovnání skončila ČR výborně. V počtu úmrtí kojenců patří mezi světovou špičku. Nutno však dodat, že některá další kritéria hodnocení odpovídají spíše rozvojovým zemím. Pokud bychom měli hodnotit zdravotní rizika ohrožující nejvíce vyspělé země, byly by to především kardiovaskulární nemoci, obezita, cukrovka, duševní nemoci nebo alergie. Zásadním problémem je stárnutí populace. Dokazují to neustále se zvyšující výdaje na zdravotní péči (ze 146 mld. Kč v roce 2000 se postupně vyšplhaly až na 264,5 % za rok 2008). Podobně se výdaje zvyšují v celé EU. V rámci EU jsou výdaje lehce podprůměrné (v ČR za rok 2008 7,12 % HDP, v EU 8,9 %). Výdaje byla v roce 2008 hrazeny ze 74,6 % zdravotními pojišťovnami, pacienti se podíleli 15,6 %. Podle výzkumu Eurostatu zařadili Češi své zdraví na 17. pozici mezi zemí EU. Kvalitní zdravotní péče je tradiční v nejvyspělejších zemích. Vrchní příčky tedy obsadilo Finsko, Island, Belgie a Dánsko.

V rámci toho pilíře byla věnována pozornost ještě základnímu vzdělání. ČR dává na vzdělání ročně průměrně méně peněz než EU (4,8 % HDP oproti 6,1 % vyspělých států EU), byla hodnocena až na 19. místě. Lépe byla hodnocena kvalita základního vzdělávání (7. pozice v rámci EU-27).

3.1.5 Vyšší vzdělání a odborná kvalifikace

Odborná kvalifikace	Indikátory	Pořadí v rámci 133 zemí
Množství vzdělávaných	Sekundární zápis *	40
	Terciární zápis *	36
Kvalita vzdělání	Kvalita vzdělávacího systému	25
	Kvalita matematiky a přírodních věd	10
	Kvalita obchodních škol	36
Odborná praxe	Přístup k internetu ve školách	19
	Místní dostupnost výzkumných a vzdělávacích služeb	16
	Rozsah školení	28
Celková hodnota indexu		5,1
		24

Tabulka 7: Hodnocení vyššího vzdělávání a odborné kvalifikace ČR

Zdroj: WEF, Global Competitiveness Report 2009-2010.

Poznámka: □ konkurenční výhoda, ■ konkurenční nevýhoda, * tvrdá data

V rámci EU-27 si tradičně vedlo nejlépe Finsko, Dánsko a Švédsko. Pro ČR vyznělo toto hodnocení relativně pozitivně. Celkově skončila 10. ze zemí EU-27 (24. ze 133 zemí). Ve většině kritérií se umístila právě kolem 10. místa, kvalita matematiky a vědeckého vzdělání byla hodnoceno dokonce na 4. místě. Některé výzkumy ovšem ukazují, že znalosti žáků v těchto oborech se horší, a proto se začíná mluvit o nutnosti reformy.

ČR převyšuje všechny země EU s 91 % podílem středoškolsky nebo vysokoškolsky vzdělaných lidí ve věku 25 – 64 let. Přičemž převažují lidé se středním vzděláním bez maturity 41,4 % (2007) nad 35,4 % s maturitou, 13,7 % s vysokoškolským vzděláním a 9,5 % se základním. Dlouhodobě ubývá podíl lidí se základním vzděláním a v rámci středoškolského vzdělání podíl vyučených. Od roku 2000 se o 4 % zvýšil podíl vysokoškolsky vzdělaných (na 15 %), ve srovnání s EU-27 (26 %) patří k zemím s nejnižším podílem terciálně vzdělaných. V loňském roce ovšem zamířilo na vysoké školy 76 % čerstvých maturantů. V příštích letech budou maturovat populačně slabší ročníky, proto se očekává pokles počtu potenciálních uchazečů vysokých škol. Potom pro vysoké školy vzroste důležitost programů celoživotního vzdělávání. Větší důraz by měl být na vzdělávání zaměstnanců v podnicích.

3.1.6 Efektivita vnitřního trhu

Efektivita vnitřního trhu		Indikátory	Pořadí v rámci 133 zemí
Domácí konkurence		Intenzita místní konkurence	10
		Rozsah dominance na trhu	19
		Účinnost anti-monopolní politiky	27
		Rozsah a dopad zdanění	45
		Celková daňová sazba*	85
		Počet kroků potřebných k zahájení podnikání*	60
		Čas potřebný k zahájení podnikání *	41
		Zemědělská politika náklady	56
		Přetrvávání obchodních bariér	9
Zahraniční konkurence		Celní bariéry*	5
		Prevalence zahraničního vlastnictví	32
		Dopad obchodní pravidel pro přímé zahraniční investice	12
Podmínky poptávky		Zatížení celními postupy	43
		Stupeň orientace na zákazníka	49
		Sofistikovanost kupujících	31
Celková hodnota indexu		4,8	27

Tabulka 8: Hodnocení efektivitu trhu zboží ČR

Zdroj: WEF, Global Competitiveness Report 2009-2010.

Poznámka: □ konkurenční výhoda, ■ konkurenční nevýhoda, * tvrdá data

Obchodu prospívá trh bez vnitřních a vnějších bariér, bez přílišné regulace či intervencí. Z dlouhodobého hlediska je strategicky výhodné přilákat a dlouhodobě si udržet zahraniční kapitál. Příliv zahraničního kapitálu v minulých letech měl vliv na příliv nových technologií, růst produkce, vyšší efektivitu hospodářství a pokles nezaměstnanosti. Na druhé straně došlo k silné koncentraci zdrojů do automobilového průmyslu, což v má negativní dopad, dojde-li ke krizi odvětví.

ČR celkově obsadila 27. místo, v rámci EU 13. místo. Nejlépe si vedlo Lucembursko, Švédsko a Nizozemí. Z tohoto souboru ukazatelů se ČR umístila nejhůře v ukazateli daňové sazby. Zdanění příjmu právnických osob se výrazně snížilo, z 31 % v roce 2003 na současných 19 %. Evropský průměr byl v roce 2009 23,2 %, v ČR platila sazba 19 %. Dostala se tak lehce nad evropský průměr. Celková daňová zátěž se postupně snižuje. Nedaří se zjednodušit a zpřehlednit daňovou soustavu a tím výrazně ulehčit celkového daňového břemene podnikatelů. V rámci reformy dochází na jedné straně ke snižování sazeb daní z příjmů, na druhé straně však k rozšiřování daňového základu pro její výpočet. Podle údajů Světové banky z roku 2010 byl počet dnů potřebných k založení podniku 15 (výrazné zlepšení, v roce 2005 bylo třeba 40),

průměr OECD je 13 dnů. Musí při tom absolvovat 8 procedur, průměr OECD je 5,7. V tabulce si můžete prohlédnout další výsledky ČR v konkurenci 183 zemí podle hodnocení OECD.

Jednoduchost:	Pořadí 2010	Pořadí 2009
Podnikání	74	66
Zahájení podnikání	113	91
Jednání o stavebních povoleních	76	85
Zaměstnávání pracovníků	25	26
Registrace nemovitostí	62	67
Získání úvěru	43	41
Ochranu investorů	93	88
Placení daní	121	124
Obchodování přes hranice	53	50
Prosazování smlouvy	82	85
Ukončení podnikání	116	115

Tabulka 9: Hodnocení podmínek pro podnikání Světovou bankou

Zdroj: World Bank, vlastní úpravy.

3.1.7 Efektivita trhu práce

Efektivita trhu práce	Indikátory	Pořadí v rámci 133 zemí
Pružnost	Spolupráce v pracovněprávních vztazích	47
	Flexibilita mzdových předpisů	25
	Náročnost zaměstnání *	49
	Přijímání a propouštění pracovníků z praxe	104
	Podnikové náklady *	36
	Mzdy a produktivita	14
Efektivní využití vstupů	Závislost na profesionálním managementu	26
	Odliv mozků	44
	Účasti žen na trhu práce *	56
Celková hodnota indexu		4,9
		20

Tabulka 10: Hodnocení efektivit trhu práce ČR

Zdroj: WEF, Global Competitiveness Report 2009-2010.

Poznámka: □ konkurenční výhoda, ■ konkurenční nevýhoda, * tvrdá data

Ze sedmadvaceti zemí skončila ČR v hodnocení trhu práce na 4. místě. Jasně nejhůře jsou hodnoceny praktiky přijímání a propouštění pracovníků (16. mezi EU-27) a odchodu vzdělaných do zahraničí za lépe placenou práci. Naopak velmi dobře je ohodnocena vazba mezi růstem produktivity a mzdy (3. místo mezi EU-27). Většina zemí EU klade tradičně velký důraz na ochranu práv zaměstnanců, proto se nemůže ve flexibilitě trhu práce rovnat s nejlépe hodnocenými zeměmi USA, Singapurem a Švýcarskem, ze států EU je nejlépe Velká Británie.

Pro zvyšování konkurenceschopnosti je důležitá vzdělanost a mobilita pracovní síly. Vyhledky trhu práce v souvislosti se vzdělaností jsou dobré, očekávaný růst vzdělaných v terciárním sektoru by měl zajistit udržitelný růst trhu práce. Nízká ochota lidí stěhovat se za prací je pro ČR charakteristická.

3.1.8 Efektivita finančních trhů

Efektivita finančních trhů	Indikátory	Pořadí v rámci 133 zemí
Efektivita	Propracovanost finančních trhů	45
	Financování prostřednictvím místního akciového trhu	37
	Snadný přístup k úvěrům	37
	Dostupnost rizikového kapitálu	55
	Omezení kapitálových toků	24
	Intenzita ochrany investorů *	71
	Stabilita bank	29
Důvěryhodnost a důvěra	Regulace výměny cenných papírů	38
	Index zákonného práva *	58
Celková hodnota indexu		4,6
		42

Tabulka 11: Hodnocení efektivit finančních trhů ČR

Zdroj: WEF, Global Competitiveness Report 2009-2010.

Poznámka: □ konkurenční výhoda, ■ konkurenční nevýhoda, * tvrdá data

Vyšší úroveň služeb na finančních trzích vede k vyšší míře úspor a jejich lepší alokaci pro investiční projekty. Banky a ostatní finanční zprostředkovatelé usnadňují obchodování, čímž snižují transakční náklady a přispívají tak ke zvyšování konkurenceschopnosti.

Většina bank působících v ČR má zahraniční vlastníky. Jejich stabilita a zkušenosti se ukázali jako výhodné. Zesílená konkurence přiměla banky k efektivnější alokaci zdrojů. To dokládá přibližování výpůjčních sazeb k sazbám Evropské centrální banky. Bankovní sektor je pobízen k vyššímu poskytování úvěrů, což by se zvýšil podíl investic a následně kapitálová vybavenost země. Podle průzkumu Hospodářské komory se 46 % českých podniků v posledních 6 měsících zhoršil přístup k úvěrům, 27 % mělo opačný názor a zbylých 11 % se nerozhodlo pro žádnou z odpovědí.¹⁶

Evropské státy mohou jen těžko konkurovat finančním gigantům jako Singapur nebo Hong-Kong, nejvíce se jim přiblížilo Finsko (7.) a Dánsko (8.). ČR je mezi zeměmi EU na 15. místě.

¹⁶ <http://www.komora.cz/zpravodajstvi-a-media/media/napsali-o-nas-2/zpravy/pristup-k-uverum-se-horsi.aspx>

3.1.9 Technologické prostředí

Technologické prostředí	Indikátory	Pořadí v rámci 133 zemí
	Dostupnost nejnovějších technologií	48
	Schopnost firem přijímat a využívat technologie	35
	Zákony týkající se inf. a komunikačních technologií	32
	Přímé zahraniční investice a transfer technologií	14
	Mobilní telefony *	13
	Uživatelé internetu *	38
	Osobní počítače *	36
	Širokopásmový internet předplatitele *	32
Celková hodnota indexu		4,7 30

Tabulka 12: Hodnocení technologického prostředí ČR

Zdroj: WEF, Global Competitiveness Report 2009-2010.

Poznámka: □ konkurenční výhoda, ■ konkurenční nevýhoda, * tvrdá data

Moderní technologie umožňují zemím zvyšovat jejich produkční výkonnost. Jsou závislé na schopnosti inovovat, zavádět nové postupy a jsou zdrojem konkurenční výhody vyspělých zemí. V ČR vlastní mobilní telefon již 91 % lidí, dokonce 70 % v důchodovém věku. To řadí ČR na 7. místo (v EU-27). Používání internetu se také zvyšuje, zatím co v roce 2008 mělo pravidelný přístup k internetu 46 % domácností, v roce 2009 to bylo už 49 %. Přesto to ČR stačí jen na 20. místo. Podprůměrné hodnocení obdržela ČR počtu počítačů na obyvatele, dostupnosti technologií nebo schopnosti firem přijímat a využívat technologie. Nejhůře hodnoceným státem EU je Velká Británie.

Na první příčku se dostalo Švédsko, před Nizozemím a Dánskem. EU-27 je v této oblasti úspěšná, nové technologie jsou tady hojně používané a často i vyvíjené.

3.1.10 Velikost trhu

Velikost trhu	Indikátory	Pořadí v rámci 133 zemí
Domácí	Index velikosti domácího trhu*	41
Zahraniční	Index velikosti zahraničního trhu*	27
Celková hodnota indexu		4,5 40

Tabulka 13: Hodnocení velikosti trhu ČR

Zdroj: WEF, Global Competitiveness Report 2009-2010.

Poznámka: □ konkurenční výhoda, ■ konkurenční nevýhoda, * tvrdá data

Pro tento ukazatel je rozhodující nejenom velikost domácího trhu, ale i otevřenost domácí ekonomiky mezinárodnímu obchodu (vývoz nahrazuje domácí poptávku). ČR se zařadila

celkově na 40., v rámci EU-27 na 12. místo. Největší trh ovládá Německo, Velká Británie a Francie.

3.1.11 Podnikatelské prostředí

Podnikatelské prostředí	Indikátory	Pořadí v rámci 133 zemí
Sítě a podpora průmyslu	Množství místních dodavatelů	8
	Kvalita místních dodavatelů	15
	Postavení k rozvoji klastrů	34
	Konkurenční výhody přírody	35
Náročnost firemních činností a strategií	Rozsah hodnotového řetězce	21
	Kontrola mezinárodní distribuce	91
	Propracovanost výrobního procesu	27
	Rozsah marketingu	34
	Ochota delegovat pravomoc	32
Celková hodnota indexu		4,8

Tabulka 14: Hodnocení podnikatelského prostředí ČR

Zdroj: WEF, Global Competitiveness Report 2009-2010.

Poznámka: konkurenční výhoda, konkurenční nevýhoda

Respondenti výzkumu velmi silně vnímají konkurenci mezi místními dodavateli, v rámci EU skončili hned 2. za prvními Němci. Kvalitu dodavatelů ohodnotili na 8. místo. Až na 91. místě (23. v rámci EU) byla hodnocena kontrola mezinárodní distribuce.

Reklama a marketing jsou velmi důležité pro firmy, jejichž výrobní procesy jsou buď vysoce specializované co se týče druhu vyráběných produktů, nebo jsou snadno napodobitelné a výzkum neumožňuje firmě získat konkurenční výhodu. Velká část českých firem buď nepřikládá marketingovým činnostem velký význam nebo na ně nemá peníze.

V tomto ukazateli nejlépe uspělo Japonsko, Německo a Švýcarsko.

3.1.12 Inovace

Inovace	Indikátory	Pořadí v rámci 133 zemí
	Kapacita pro inovace	21
	Kvalita vědeckých výzkumných institucí	19
	Firemní výdaje na VaV	25
	Univerzitně-odvětvová spolupráce v oblasti VaV	26
	Podíl moderních technologií na veřejných zakázkách	23
	Dostupnost vědců a inženýrů	24
	Užitné vzory *	32
Celková hodnota indexu		4,0 25

Tabulka 15: Hodnocení úrovně inovací v ČR

Zdroj: WEF, Global Competitiveness Report 2009-2010.

Poznámka: □ konkurenční výhoda, ■ konkurenční nevýhoda, * tvrdá data

Jak již bylo několikrát řečeno, investice jsou spolu s technologiemi klíčem k dlouhodobému stabilnímu růstu. Aby byl inovační proces efektivní, musí vědecko-výzkumné ústavy spolupracovat s vysokými školami a podnikatelskou sférou. Vláda i samotné podnikatelské subjekty by měly podporovat a přispívat k vytvoření prostředí podněcující inovační aktivity.

ČR se umístila na 12. místě (resp. 25 ze 133 zemí) s odstupem na první Francii, druhé Švédsko a třetí Řecko. Celkově jsou největšími inovátory USA, Japonsko a Německo.

Velmi dobře je v ČR hodnocena kvalita vědeckých výzkumných institucí (8. v EU-27, celkově 19.), kapacita pro inovace (12. v EU-27, celkově 21.) nebo zadávání veřejných zakázek na VaV (7. v EU, celkově 23.). Mírně zaostává v použití užitných vzorů (16. v EU-27, 32. celkem). Podle hodnocení European Innovation Scoreboard (EIS) spadá ČR do kategorie středně inovujících států a její komparativní výhodou jsou firemní investice a inovační společnosti. Patenty a obchodní vzory, financování VaV a v lidských zdrojích jsou mírně v pozadí. Mírně se zhoršující výkon inovačních společností je důsledkem menšího zapojení MSP do inovačních procesů.

Financování VaV 1,54 % HDP zaostává za průměrem EU o 0,22 % HDP. Horší výsledky ČR vykazuje v praktické aplikaci výsledků VaV, především ve využití patentů, což výrazně zhoršuje možnost využití nových znalostí v praxi.

3.2 Bariéry českého podnikatelského prostředí

WEF zjišťovalo v roce 2009 u českých podniků jejich názor na faktory, které jim nejvíce znepříjemňují podnikání. Odpovídalo celkem 86 podniků, přičemž byly procentně zastoupeny

stejně jako na trhu. Měly vybrat z 15 faktorů 5 a seřadit je podle významnosti. Výsledky průzkumu jsou jednoznačné.

Velikost firmy podle počtu zaměstnanců	Počet firem	Podíl (v %)
< 100	19	22
101 - 500	33	38
501 - 1 000	18	21
1 001 - 5 000	13	15
5 001 - 20 000	2	2
> 20 000	1	1

Tabulka 16: Zastoupení českých firem v průzkumu

Zdroj: Vlastní zpracování.

Graf 5: Největší překážky podnikání

Zdroj: WEF, Global Competitiveness Report 2009-2010.

V porovnání s rokem 2008 došlo k výrazným změnám ve vnímání největších překážek podnikání. Jako největší překážku hodnotili podniky neefektivitu státní byrokracie - 15,2 %

(17 % 2008), přístup k financím se vlivem bankovní krize zhoršil z 4,9 % v roce 2008 na 14,9 %. Korupce zůstala zhruba na stejné úrovni. Silně se projevila politická nestabilita, v roce 2008 ohodnocená 3,3 % na současných 10 %. Nařízení omezující zaměstnanost poklesla z 9,2 % na 6,9%.

3.3 Sumarizace zjištěných výsledků

Na předchozích stranách jsme si identifikovali jednotlivé oblasti, které mají vliv na konkurenceschopnost zemí. Nyní bychom si měly všechny shrnout, odvodit a zhodnotit postavení České republiky v evropské konkurenci.

Následující tabulka obsahuje jednotlivé členské státy EU-27 seřazené podle nejvyššího dosaženého skóre v celkovém indexu a zároveň hodnoty, kterých dosáhly v jednotlivých subindexech. Pořadím v jednotlivých subindexech se myslí pořadí v rámci všech 133 zemí.

Pořadí v rámci EU-27	Stát	Celkový index		Základní index		Zvyšující se produktivita		Inovační a solistikované faktory	
		Pořadí	Skóre	Pořadí	Skóre	Pořadí	Skóre	Pořadí	Skóre
1	Sweden	4	5,51	5	5,96	7	5,31	4	5,53
2	Denmark	5	5,46	4	5,98	6	5,36	7	5,28
3	Finland	6	5,43	1	6,04	12	5,17	6	5,47
4	Germany	7	5,37	8	5,85	14	5,12	5	5,47
5	Netherlands	10	5,32	12	5,71	10	5,26	9	5,17
6	United Kingdom	13	5,19	26	5,29	8	5,31	14	4,92
7	France	16	5,13	15	5,60	16	5,08	15	4,90
8	Austria	17	5,13	13	5,70	19	4,98	11	5,00
9	Belgium	18	5,09	20	5,43	18	5,04	13	4,95
10	Luxembourg	21	4,96	7	5,85	23	4,84	22	4,58
11	Ireland	25	4,84	37	5,06	22	4,87	20	4,63
12	Czech Republic	31	4,67	45	4,78	24	4,78	26	4,40
13	Spain	33	4,59	38	5,06	29	4,66	35	4,14
14	Cyprus	34	4,57	21	5,43	41	4,45	32	4,18
15	Estonia	35	4,56	34	5,10	27	4,69	42	3,98
16	Slovenia	37	4,55	29	5,18	37	4,49	30	4,23
17	Portugal	43	4,40	39	5,05	43	4,40	41	3,98
18	Poland	46	4,33	71	4,30	31	4,56	46	3,84
19	Slovak Republic	47	4,31	54	4,61	34	4,55	57	3,71
20	Italy	48	4,31	67	4,38	46	4,37	34	4,15
21	Malta	52	4,30	41	4,97	48	4,31	48	3,83
22	Lithuania	53	4,30	47	4,68	47	4,33	53	3,75
23	Hungary	58	4,22	58	4,48	45	4,38	61	3,67
24	Romania	64	4,11	86	4,10	49	4,25	75	3,44
25	Latvia	68	4,06	60	4,45	51	4,21	86	3,36
26	Greece	71	4,04	56	4,49	57	4,13	66	3,59
27	Bulgaria	76	4,02	80	4,13	62	4,08	89	3,29

Tabulka 17: Žebříček konkurenceschopnosti zemí EU-27 dle WEF.

Zdroj: WEF 2009, vlastní zpracování.

Suverénní v tomto hodnocení byly severské země, které se pohybovaly mezi světovou špičkou ve všech oblastech hodnocení. Skóre ČR se zdá být sice vyrovnané, ale v jednotlivých pilířích tomu tak nebylo.

Hodnocení se mohou značně lišit, záleží na použité metodice a oblastech, na které se zaměřuje. Pro srovnání uvádím žebříček zemí EU podle hodnocení IMD World Competitiveness Yearbook 2009. Z celkového počtu 57 zemí světa stejně jako vloni umístily na nejvyšší příčce USA. Pořadí oproti roku 2008 si prohodily Hong Kong a Singapore, které se umístily na druhém resp. třetím místě. Další tři místa zaujaly evropské státy, a to na 4. místě Švýcarsko, 5. Dánsko a 6. Švédsko. Velký pokrok udělalo Finsko, které se z 15. místa vyšvihlo na 9. Naopak Lucembursko se propadlo z 5. na 12. místo. Česká republika obsadila v posledním hodnocení 29. příčku, čímž si oproti loňsku o jedno pohoršila.

Následující tabulka obsahuje umístění států EU a změnu oproti umístění v loňském roce. Pořadí 2008 a 2009 je vztaženo k celému hodnocenému souboru 57 hodnocených ekonomik.

Pořadí v rámci EU-27	Stát	Pořadí 2008	Pořadí 2009	Změna v pořadí	
1	Dánsko	6	5	1	↑
2	Švédsko	9	6	3	↑
3	Finsko	15	9	6	↑
4	Nizozemí	10	10	0	→
5	Norsko	11	11	0	→
6	Lucembursko	5	12	-7	↓
7	Německo	16	13	3	↑
8	Rakousko	14	16	-2	↓
9	Irsko	12	19	-7	↓
10	Velká Británie	21	21	0	→
11	Belgie	24	22	2	↑
12	Francie	25	28	-3	↓
13	Česká republika	28	29	-1	↓
14	Lotyšsko	36	31	5	↑
15	Slovinsko	32	32	0	↓
16	Slovenská republika	30	33	-3	↓
17	Portugalsko	34	37	-3	↓
18	Estonsko	23	35	-12	↓
19	Bulharsko	39	38	1	↑
20	Španělsko	33	39	-6	↓
21	Polsko	44	44	0	→
22	Maďarsko	38	45	-7	↓
23	Itálie	46	50	-4	↓
24	Řecko	42	52	-10	↓
25	Rumunsko	45	54	-9	↓

Tabulka 18: Žebříček zemí podle hodnocení IMD

Zdroj: Vlastní zpracování, IMD 2009.

Pozn.: Malta a Kypr v této zprávě nebyly hodnoceny.

Zatímco ČR se umístila podobně jako v konkurenčním hodnocení, některé státy byly vyhodnoceny velmi odlišně. Např. Velká Británie 10. (6. dle WEF), Španělsko 20. (13. dle WEF), Lotyšsko 14. (22. dle WEF).

ZÁVĚR

Vstup do Evropské unie měl na podnikatelské subjekty a celkově na podnikatelské prostředí v České republice značný vliv. Přes počáteční obavy se na novém vnitřním trhu dokázala relativně dobře zorientovat a stala se rovnocenným hráčem na konkurenčním poli.

Právě hodnocení konkurenční schopnosti zemí se stalo novým trendem. Česká republika se ve pohybuje mezi lepším průměrem – ve světovém měřítku kolem 30. místa, v evropském kolem 13. místa. Přesto jsou oblasti, ve kterých za vyspělými zeměmi Evropské unie výrazněji zaostává. Proto jsem se ve své práci snažila odhalit, v jakých oblastech se ČR daří držet krok s konkurencí a v jakých naopak má co dohánět.

Pro posouzení české konkurenceschopnosti se mi stal základem dotazník organizace World Economic Forum – The Global Competitiveness Report 2009 – 2010, na jehož základě došlo ke zhodnocení pilířů konkurenceschopnosti v oblastech: instituce, infrastruktura, makroekonomická stabilita, zdraví a základní vzdělání, vyšší vzdělávání a odborná kvalifikace, efektivita vnitřního trhu, efektivita trhu práce, efektivita finančních trhů, technologické prostředí, velikost trhu, podnikatelské prostředí a inovace. Na základě použité vědecké metody – kvantitativní analýzy – byla mnou ze zjištěných skutečností navržena opatření ke zvýšení konkurenceschopnosti České republiky.

Dlouhodobou slabinou ČR je institucionální prostředí, což potvrdil i průzkum. Vysoká korupce a zneužívání veřejných fondů, nezodpovědné zacházení se státními prostředky, netransparentnost rozhodování státní správy, politická nestabilita, neefektivnost státní byrokracie, vymahatelnost práva. To jsou důvody nedůvěry a nespokojenosti veřejnosti s politiky a politickým systémem. Vhodným řešením by byla jasnější a jednodušší legislativa a agenda veřejné správy. Protikorupčně působí větší transparentnost při zadávání veřejných zakázek např. zveřejňováním celého procesu na internetu. O zefektivnění procesů veřejné správy se snaží projekt eGovernment. Daří se udržovat nezávislost soudů a postupně snižovat administrativní zátěž podnikatelů.

Česká republika těží ze strategické polohy ve středu Evropy a v blízkosti významných trhů. Kvalita českých dopravních sítí (ať už dálnic nebo železnic) ale není příliš uspokojivá. Silnice a dálnice jsou ve špatném stavu, železniční síť je sice hustá, ale chybí rychlostní tratě a tratě pro přepravu těžších nákladů, které by mohly částečně nahradit nákladní dopravu a ulevit tak přetíženým dálnicím a rychlostním komunikacím. Modernizace by ovšem vyžadovala značné

investice. Domnívám se, že alespoň částečně by nedostačující infrastrukturu mohl oživit konkurenční provozovatel železniční dopravy.

Narůstajícím problémem je zvyšování zadlužení domácností a zvyšování deficitu státního rozpočtu, který podporuje stárnutí populace. Snížení počtu ekonomicky aktivních lidí bude znamenat nižší odvody daní do státního rozpočtu, ale při tom na důchody bude třeba vydávat stále více. Dle mého názoru je nutné provést reformy, které sníží výdaje státního rozpočtu tak, aby se dále nezvyšoval jeho schodek. Konkrétně snížení mandatorních výdajů, změny penzijního systému, systému veřejného zdravotního pojištění a systému sociálních dávek a vládních výdajů. Toto téma je třeba začít řešit co nejdříve.

Věda a výzkum má ve světě velmi dobré jméno, dobrá je také úroveň vzdělání. Potenciál České republiky ovšem doplácí na neefektivní spolupráci soukromé a veřejné sféry. Jak například potvrdil výzkum WEF, znalost technických a přírodních oborů je v ČR velmi dobrá, avšak její propojení s aplikovaným výzkumem je nedostatečné a zájem studentů o tyto obory na vyšším stupni vzdělávání je nízký. Proto se jako nejlepší řešení jeví reforma školství, která by umožňovala srovnávat úroveň dosažených znalostí mezi jednotlivými školami a posílit spolupráci škol a praxe. Odborníci si od toho slibují vyšší připravenost absolventů škol na své budoucí zaměstnání. V budoucnu bude třeba v souvislosti s nepříznivým demografickým vývojem, zdůrazňovat důležitost celoživotního vzdělávání. Starší generace budou muset pracovat déle a nutnost pracovní mobility a vzdělávání bude nezbytná.

Hodnocení úrovně pracovního trhu, pracovní předpisy i produktivita práce se drží v lepším evropském průměru. Vzdělání zaměstnanců je uspokojivé, mělo by se ovšem více dbát na pravidelné vzdělávání zaměstnanců. Praxe přijímání a propouštění zaměstnanců se jeví jako neuspokojivá. To by mohl změnit flexibilnější přístup k zaměstnávání, volnější pracovní smlouvy, jistota nalezení zaměstnání a tím pádem i vyšší mobilita zaměstnanců, kteří se průběžně vzdělávají.

Světová finanční krize prověřila náš bankovní sektor. Na rozdíl od ostatních států unie se ukázal jako stabilní, i když podnikatelé poukazují na horší přístup k úvěrům. Objem úvěrů má přitom vliv na investiční aktivitu firem a to ve svém důsledku na kapitálovou vybavenost země. Za státy Evropské unie zaostáváme v investicích do nových technologií. Domnívám se, že řešením by mohla být vyšší koncentrace konkurence v bankovních službách.

Některé zahraniční firmy podnikající na našem trhu uvažují o přesunu svých závodů dále na východ, kde je výroba vyjde levněji než u nás. Této konkurenci můžeme podle výsledků výzkumu čelit kvalifikovanou pracovní silou. Výzvou pro Českou republiku do dalších let bude,

udržet si tyto podniky. Faktorem, který snižuje efektivitu vnitřního trhu je daňové zatížení. V této oblasti by podle mě měla být zavedena jedna instituce pro výběr všech typů daní, což by přineslo úspory nejen pro daňové poplatníky, ale i pro stát. Přínosné by bylo zjednodušení daňového systému, především odstraněním nejrůznějších výjimek.

Cílem této bakalářské práce bylo popsat stav podnikatelského prostředí v České republice a porovnat soutěžní prostředí České republiky a Evropské unie. Pokusila jsem se odhadnout trend do budoucna v této oblasti a definovat možné způsoby zlepšení. Ke svým závěrům jsem dospěla za použití prostorových komparativních a deduktivních metod, čímž se mi podařilo cíl mé práce splnit.

POUŽITÁ LITERATURA

FRIEDMAN, M.: *Kapitalismus a svoboda*. 1. vyd. Praha, Liberální institut 1993. ISBN 80-857107-33-4.

KADERÁBKOVÁ, A. et al. *Hospodářský růst a strukturální změny*. 1. vyd. Praha: Oeconomica, 2002. ISBN 80-245-0466-9.

KISLINGEROVÁ, E. – NOVÝ, I. *Chování podniků v globalizujícím se prostředí*. 1. vyd. Praha: C.H.Beck, 2005. Beckova edice ekonomie. ISBN 80-7179-847-9.

KLIKOVÁ, Ch. – KOTLÁN, I. *Hospodářská politika*. 1. vyd. Ostrava: Sokrates, 2003. ISBN 80-86572-04-8.

KUBÍČEK, J. *Hospodářská politika*. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2006. ISBN 80-86898-99-7.

MALACH, A. *Jak podnikat po vstupu do EU*. 1. vyd. Praha: Grada, 2005. Expert. ISBN 80-247-0906-6.

MANDYSOVÁ, I. *Podpora podnikání v České republice a v Evropské unii*. 1. vyd. Pardubice: Fakulta ekonomicko-správní Univerzity v Pardubicích, 2009. ISBN 978-80-7395-220-4.

ONDŘEJ, PLCHOVÁ, ABRHÁM, PULGRET. *Ekonomické a právní aspekty podnikání v EU*. 1. vyd. Praha: C.H.Beck, 2007. ISBN: 80-7179-558-2.

SLANÝ, A. – ŽÁK, M. *Hospodářská politika*. Praha: C. H. Beck, 1999. ISBN 80-7179-237-3.

ŠTURMA, P. – ONDŘEJ, J. *Ekonomické a právní aspekty podnikání v EU a ochrana lidských práv*. 1. vyd. Univerzita Karlova, Právnická univerzita, 2007. ISBN 978-80-85889-91-8.

RAUS, D. – NERUDA, R. *Hospodářská soutěž po vstupu ČR do EU*. 1. vyd. Brno: CP Books, 2005. ISBN 80-251-0394-3.

URBAN, Luděk. *Hospodářská politika*. Praha: Victoria Publishing, 1994. ISBN 80-85865-01-7.

Úřad pro ochranu hospodářské soutěže. *Historie, fakta, svědectví* [online] Brno 2008. ISBN 978-80-254-2242-7.

VEBER, Jaromír – SRPOVÁ, Jitka. *Podnikání malé a střední firmy*. 2. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s. ISBN 9107-80-247-247-2409-6.

ŽÁK, Milan. *Učebnice Hospodářské politiky 2*. Praha: VŠE Praha, 1997. ISBN 80-7079-057-1.

LEGISLATIVA

Zákon č. 273/1996 Sb., o působnosti Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže

ELEKTRONICKÉ ZDROJE

BYDŽOVSKÁ, Marie. Rozhovor : Petr Zahradník: Z EU 2020 se nesmí stát telefonní seznam. *Euroskop.cz : věcně o Evropě* [online]. 7.4.2010, [cit. 13.4.2010]. Dostupný z WWW: <<http://www.euroskop.cz/8801/15914/clanek/petr-zahradnik-z-eu-2020-se-nesmi-stat-telefonni-seznam/>>

CES VŠEM. *Ročenka konkurenceschopnosti* - [online] 2009, [cit. 15.4.2010]. Praha: Linde nakladatelství, s.r.o. Dostupné z WWW: <http://www.vsem.cz/data/data/ces-soubory/bulletin/gf_rocenka2008.pdf> ISBN 978-80-86131-78-5

Evropská komise. *EU2020: Strategie pro inteligentní a udržitelný růst podporující začlenění*. [online]. 3.3.2010, [cit. 13.4.2010]. Dostupný z WWW: <http://ec.europa.eu/eu2020/pdf/1_CS_ACT_part1_v1.pdf>

EU2009. Konkurenceschopnost: Lisabonská strategie. *EU2009* [online]. 1.12.2008, [cit. 13.4.2010]. Dostupný z WWW: <<http://www.eu2009.cz/cz/eupolicies/competitiveness/competitiveness/konkurenceschopnost-683/>>

IMD. *Factors & Kriteria: Structure of the WCY*. [online]. 2009, [cit. 16.4.2010]. Dostupný z WWW:

<http://www.imd.ch/research/publications/wcy/Factors_and_criteria.cfm>

IMD. *Contents* - [online]. 2009, [cit.16.4.2010]. Dostupný z WWW:

<<http://www.imd.ch/research/publications/wcy/Content.cfm>>

MPO. *Analýza konkurenceschopnosti České republiky* - [online]. 30.3.2010, [cit. 20.4.2010].

Dostupné z WWW: <<http://www.mpo.cz/dokument72288.html>>

MPO. *Koncepce rozvoje malého a středního podnikání na období 2007 - 2013*. - [online].

24.5.2006 [cit. 27.3.2010]. Dostupné z WWW:

<<http://www.mpo.cz/dokument17476.html>>

MPO. *Lisabonská strategie* - [online]. 11.1.2006 [cit. 12.4.2010]. Dostupné z WWW:

<<http://www.mpo.cz/dokument2860.html>>

MPO. *Národní program reforem 2008 – 2010* - [online]. 19.12.2009, [cit. 12.4.2010]. Dostupné

z WWW: <<http://www.mpo.cz/cz/eu-a-vnitri-trh/lisabonska-strategie/>>

MPO. *Zpráva o vývoji MSP a jeho podpoře v roce 2008 – příloha č. 5 Statistika malých a středních podniků* - [online]. 12.6.2009, [cit. 27.3.2010]. Dostupné z WWW:

<<http://www.mpo.cz/zprava61124.html>>

Prosperita: *Hospodářské a sociální prostředí*. In Evropská komise. *Obecná zpráva o činnosti Unie - 2005*. Lucemburk: Úřad pro úřední tisky Evropských společenství, 2006 [cit. 13.4.2010].

Dostupné z WWW:

<http://europa.eu/generalreport/cs/rg2005.pdf#xml=http://158.167.146.104:7001/www/xmlread.jsp?ServerSpec=158.167.146.104:9000&K2DocKey=http%3A%2F%2Feuropa.eu%2Fgeneralreport%2Fcs%2Frg2005.pdf%40EUROPACORE_eu_all_x&QueryText=c%3A%ADle+lisabonsk%C3%A9+strategie+2000>. ISBN 92-79-00598-7, ISSN 1725-6895.

Statut a jednací řád Podnikatelské rady - [online]. [cit. 12.4.2010]. Dostupné z WWW:

<<http://193.84.99.17/dokument31389.html>>

Vláda České republiky. *Pozice ČR k projednávané strategii EU2020* - [online]. 18.2.2010 [cit. 12.4.2010]. Dostupné z WWW:

<http://www.evropskyrok.vlada.cz/assets/evropske-zalezitosti/dokumenty/Pozice_Strategie-EU-2020.pdf>

World Bank. *Doing Business* - [online]. [cit. 22.4.2010]. Dostupné z WWW:

<<http://www.doingbusiness.org/ExploreEconomies/?economyid=55#StartingBusiness>>

PŘÍLOHY

Příloha č. 1: Dotazník WEF pro The Global Competitiveness Report 2009-2010

INSTITUCIONS

How would you rate the protection of property rights, including financial assets, in your country?
How would you rate intellectual property protection, including anti-counterfeiting measures, in your country?

In your country, how common is diversion of public funds to companies, individuals, or groups due to corruption?

How would you rate the level of public trust in the ethical standards of politicians in your country?

To what extent is the judiciary in your country independent from influences of members of government, citizens, or firms?

To what extent do government officials in your country show favoritism to well-connected firms and individuals when deciding upon policies and contracts?

How would you rate the composition of public spending in your country?

How burdensome is it for businesses in your country to comply with governmental administrative requirements (e.g., permits, regulations, reporting)?

How efficient is the legal framework in your country for private businesses in settling disputes?

How efficient is the legal framework in your country for private businesses in challenging the legality of government actions and/or regulations?

How easy is it for businesses in your country to obtain information about changes in government policies and regulations affecting your industry?

Does the threat of terrorism impose costs on businesses in your country?

Does the incidence of crime and violence impose costs on businesses in your country?

Does organized crime (mafia-oriented racketeering, extortion) impose costs on businesses in your country?

To what extent can police services be relied upon to enforce law and order in your country?

How would you compare the corporate ethics (ethical behavior in interactions with public officials, politicians, and other enterprises) of firms in your country with those of other countries in the world?

In your country, how would you assess financial auditing and reporting standards regarding company financial performance?

How would you characterize corporate governance by investors and boards of directors in your country?

In your country, to what extent are the interests of minority shareholders protected by the legal system?

INFRASTRUCTURE

How would you assess general infrastructure (e.g., transport, telephony, and energy) in your country?

How would you assess roads in your country?

How would you assess the railroad system in your country?

How would you assess port facilities in your country?

How would you assess passenger air transport infrastructure in your country?

Scheduled available seat kilometers per week originating in country

How does the quality of the electricity supply in your country (lack of interruptions and lack of voltage fluctuations) compare with that of other countries?

Main telephone lines per 100 population

MACROECONOMIC STABILITY

Government gross budget balance as a percentage of GDP

National savings rate as a percentage of GDP

Annual percent change in consumer price index (year average)

Average interest rate spread (difference between typical lending and deposit rates)

Government gross debt as a percentage of GDP

HEALTH AND PRIMARY EDUCATION

How serious an impact do you consider malaria to have on your country in the next five years?

Number of malaria cases per 100,000 population

How serious an impact do you consider tuberculosis to have on your company in the next five years?

Number of tuberculosis cases per 100,000 population

How serious an impact do you consider HIV/AIDS to have on your company in the next five years?

HIV prevalence as a percentage of adults aged 15–49 years

Infant (children aged 0–12 months) mortality per 1,000 live births

Life expectancy at birth (years)

How would you assess the quality of primary schools in your country?

Net primary education enrollment rate

Adjusted savings: Public education expenditure as percentage of GNI

HIGHER EDUCATION AND TRAINING

Gross secondary education enrollment rate

Gross tertiary education enrollment rate

How well does the educational system in your country meet the needs of a competitive economy?

How would you assess the quality of math and science education in your country's schools?

How would you assess the quality of management or business schools in your country?

How would you rate the level of access to the Internet in schools in your country?

In your country, to what extent are high-quality, specialized training services available?

To what extent do companies in your country invest in training and employee development?

GOODS MARKET EFFICIENCY

How would you assess the intensity of competition in the local markets in your country?

How would you characterize corporate activity in your country?

To what extent does anti-monopoly policy promote competition in your country?

What impact does the level of taxes in your country have on incentives to work or invest?

This variable is a combination of profit tax (% of profits), labor tax and contribution (% of profits), and other taxes (% of profits)

Number of procedures required to start a business

Number of days required to start a business

How would you assess the agricultural policy in your country?

In your country, to what extent do tariff and non-tariff barriers limit the ability of imported goods to compete in the domestic market?

Trade-weighted average tariff rate

How prevalent is foreign ownership of companies in your country?
To what extent do rules governing foreign direct investment (FDI) encourage or discourage it?
How would you rate the level of efficiency of customs procedures (related to the entry and exit of merchandise) in your country?
How well do companies in your country treat customers?
In your country, how do buyers make purchasing decisions?

LABOR MARKET EFFICIENCY

How would you characterize labor-employer relations in your country?
How are wages generally set in your country?
Rigidity of Employment Index on a 0–100 (worst) scale
How would you characterize the hiring and firing of workers in your country?
Firing costs (in weeks of wages)
To what extent is pay in your country related to productivity?
In your country, who holds senior management positions?
Does your country retain and attract talented people?
Female-to-male participation ratio in the labor force

FINANCIAL MARKET SOPHISTICATION

How would you assess the level of sophistication of financial markets in your country?
How easy is it to raise money by issuing shares on the stock market in your country?
How easy is it to obtain a bank loan in your country with only a good business plan and no collateral?
In your country, how easy is it for entrepreneurs with innovative but risky projects to find venture capital?
How restrictive are regulations in your country relating to international capital flows?
Strength of Investor Protection Index on a 0–10 (best) scale
How would you assess the soundness of banks in your country?
How would you assess the regulation of securities exchanges in your country?
Degree of legal protection of borrowers' and lenders' rights on a 0–10 (best) scale

TECHNOLOGICAL READINESS

To what extent are the latest technologies available in your country?
To what extent do businesses in your country absorb new technology?
How would you assess your country's laws relating to the use of information technology (e.g., electronic commerce, digital signatures, consumer protection)?
To what extent does foreign direct investment (FDI) bring new technology into your country?
Mobile telephone subscriptions per 100 population
Estimated Internet users per 100 population
Number of personal computers per 100 population
Total fixed broadband Internet subscribers per 100 population

MARKET SIZE

Sum of gross domestic product plus value of imports of goods and services, minus value of exports of goods and services, normalized on a 1–7 (best) scale
Value of exports of goods and services, normalized on a 1–7 (best) scale
Gross domestic product valued at purchasing power parity in millions of international dollars
Imports of goods and services as a percentage of GDP
Exports of goods and services as a percentage of GDP

BUSINESS SOPHISTICATION

How numerous are local suppliers in your country?

How would you assess the quality of local suppliers in your country?

In your country's economy, how prevalent are well-developed and deep clusters?

On what is based the competitive advantage of your country's companies in international markets?

In your country, do exporting companies have a narrow or broad presence in the value chain?

To what extent are international distribution and marketing from your country owned and controlled by domestic companies?

In your country, how sophisticated are production processes?

In your country, to what extent do companies use sophisticated marketing tools and techniques?

In your country, how do you assess the willingness to delegate authority to subordinates?

INNOVATION

In your country, how do companies obtain technology?

How would you assess the quality of scientific research institutions in your country?

To what extent do companies in your country spend on research and development (R&D)?

To what extent do business and universities collaborate on research and development (R&D) in your country?

Do government procurement decisions foster technological innovation in your country?

To what extent are scientists and engineers available in your country?

Number of utility patents (i.e., patents for invention) granted between January 1 and December 31, 2008, per million population